

ВІСНИК THE HERALD

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

ЗМІСТ

Богдан Кравців — З колядою	1
Редакційна — У січневій роковині	2
Вадим Лесня — Заквітли зорі	3
Редакційна — Комуністичний маніфест	4
** — Dulce et Decorum pro Patria Mori	5
М. Чировський — До конституційної побудови Київської Держави	6
** — З документів нашої державности	9
Віра Вовк — Різдво для хлопця з мечем	10
М. Гайворонський — Коляди нашої доби	11
П. Кізко — Я люблю	11
О. Льченко — На мирославському базарі	12
Г. Клим — З записок учительки музики	16
Карай-Дубина — Стратегічне значення розподілу ССРСР	17
В. Нестерчук — Політична несвідомість чи свідомо дія?	21
В. Орелецький — „Вільний світ зустрічає Хрущова”	23
О. Хмурович — Виставка українського мистецтва в Де- тройті	24
А. Орликовський — Польський конгрес в ЗДА	27
Г. Сковорода — З поезій латинською мовою	28
О. М-тей — ОУН-УПА-УГВР в польському навітленні	29
** — Відділи ООЧСУ відзначають своє десятиліття	29

ОРГАНІЗАЦІЯ

ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

ARTICLES OF MAJOR INTEREST IN THIS ISSUE

Editorial: A Few Thoughts on the January Dates — A brief account of the events leading to the Ukrainian independence in 1918 is given, and meaning of the very event for the Ukrainian history is stressed.

page 2

Communist Manifesto — The meaning of the recent convocation of the Communist world leaders, and their manifesto is here critically evaluated.

page 4

On the Constitutional Structure of the Kievan Empire, by N. Chirovsky. — The following is an excerpt from Chirovsky's forthcoming book, *Old Ukraine*. The author stresses the individualist atmosphere and Ukrainian character of the Kievan State.

page 6

From the Records of Ukrainian Constitutional Acts — On the occasion of the Ukrainian Independence Day, on January 22nd, some essential passages from various fundamental documents, from Orlyk's Constitution (1710), the Fourth Universal (1918), Resolution of the Ukrainian National Council (1918), Unification Act (1919), and Independence Act (1941) are quoted.

page 9

Cossack Mamai, by Olexander Ilchenko. — A fragment from Ilchenko's novel „There is no end to the Cossack Clan,” published in Kiev 1958.

page 12

From the Memoirs of a Music Teacher, by Hala Klym. — The problems, joys, and sorrows of a music teacher, connected with instructing young boys and girls of Ukrainian descent are recounted.

page 16

Strategic Aspects of Partition of the U.S.S.R., by Karai-Dubyna. — Author delivers strong proofs, that a partition of the U.S.S.R. by means of assisting the liberation movements of the captive nation within the Soviet Union, will best serve the interests of Free World.

page 17

Diplomatic Ignorance or Intended Action, by V. Nesterchuk. — Author exposes the ignorance of some American diplomats abroad, in particular, Mr. Joseph E. Davis, former U.S. ambassador to the U.S.S.R.

page 21

Free World Greets Khrushchov, by V. Oreletsky. — A book review on “Free world greets Khrushchov,” published by a number of Baltic authors, in Stockholm, 1959. The reviewer stresses the book's faulty approach to the Ukrainian problem.

page 23

Polish Congress in the U.S.A., by A. Orlykovsky. — The Congress resolution of extremely chauvinist nature are critically evaluated.

page 27

Book Review: OUN—UPA—UHVR in Polish Interpretation, by O. M. — A review on the book of Jan Gerhard, *Luny w Bieszczadach*, Warsaw 1959, discussing the Ukrainian guerrilla war for freedom and independence, written entirely from the Polish point of view.

page 29

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

повідомляє, що

11 і 12 лютого 1961 р. в Нью Йорку

відбудеться

ХІ-ий З'їзд ООЧСУ

(Дім Визвольного Фронту, 315 Іст 10 вул.)

ПОРЯДОК НАРАД:

СУБОТА, 11-го ЛЮТОГО:

1. Реєстрація делегатів і гостей — від 10 — 11 год. ранку
2. Відкриття З'їзду — о год. 11-ій дня
3. Вибори керівних органів З'їзду
4. Прийняття протоколу Х З'їзду
5. Звіти голови та членів Головної Управи
6. Звідомлення Контрольної Комісії
7. Запити і дискусія над звітами

НЕДІЛЯ, 12-го ЛЮТОГО:

8. Заключне слово голови і членів Головної Управи
9. Удільнення абсолюторії уступаючій Управі
10. „Розвиток української визвольної політики” — доповідь д-ра Г. Васьковича
11. Обмін думками після доповіді
12. Затвердження бюджету Головної Управи і фін. плянів Відділів ООЧСУ
13. Вибори Головної Управи, Контрольної Комісії та Організаційного Суду
14. Схвалення резолюцій
15. Внески та побажання
16. Закриття З'їзду.

В СУБОТУ, 11-го ЛЮТОГО, О ГОД. 7-ій ВЕЧ.

ТОВАРИСЬКА ВЕЧІРКА-ЗУСТРІЧ

В програмі ВЕЧІРКИ-ЗУСТРІЧІ: Вступне слово голови Президії З'їзду, спільна вечеря, привіти, містецька програма за участю: Іванни Кононів, Валі Калин, Зені Бундзяк-Лавришко, Івана Керницького і Миколи Понеділка, проф. Бориса Вазалі, хору „Гомін” під управою М. Кормелюка.

ВСТУП НА ВЕЧІРКУ-ЗУСТРІЧ — 4.00 ДОЛ.

Запрошуємо Українські Організації і ВШ. Громадянство до участі у З'їзді та Вечірці-Зустрічі.

Головна Управа ООЧСУ

Христос Рождається!

Богдан Кравців

З колядою

Одбиті від порогів рідних дому,
від рідної одірвані землі,
заметені в чужину невідому,
як в осінь буревійну журавлі, —
струсімо пил чужих доріг і втому
і, зочивши зорю у зимній млі,
сповнімся нині, Друзі, благодаром,
далеких вечорів Різдяних чаром!

Тож різно тут прийдеться, Друзі, нам
хвилину Святвечірню зустрічати:
Одним в гурті своїх... А дехто ж там
в пивничій буде тугу заливати...
І може хтось такий самотній, сам
в чужі простори вийде — мов на чати —
зорю зорити... Й будуть — чи й одні! —
що й знать не знатимуть, які це дні.

Усім Вам, всім, що вихром супротиви
нещадно зметені в чужі кути,
що все ж у глибах серця зберегти Ви
забагли вогник світлої мети,
і вірите, що дасть ще Милостивий
звитажно у майбутнє перейти —
в колядку, в шелест дідуха й отави
хотів би я плести оці октави!

Коб тільки знати!.. Тож оце торік
в гурті одному з колядою стали —
і все виходило — немов хто врік,
надірвано так якось, вбого й — далі
порвався спів негадаю, ізгірк
в нестримному мовчання інтервалі...
А там світла гасити почали
і згас Свят-вечір у прибоях млі.

Я ж важуся — забувши те й відомі
гіркі слова, що „не співати, ні,
пісень веселих у чужому домі!“ —
плести в колядку спогади ясні,
скарби єдині виходня-сіроми,
про радісні, захоплені ті дні,
коли зоря виходила над стріхи
і щасним золотом рясив горіхи

Свят-вечір по хатах... В ясні світла
освівши очі і серця й світлиці,
ставав він край багатого стола,
як Батько роду — владар світлолиций.
І, проскуру діливши спроквола,
домашнім всім підносив по частинці
із добрим словом: Щоб нарічних Свят
діждався кожен і щаслив й багат!

Ні, ні... Несила нині передати,
як в мить оту не вистачало слів,
як очі млою крилися... Як Маги
схилялася ураз... Тож тих років
твердих, тривожних в кожній сливе хаті
когось не стало: часом лист наспів
з далекої в'язниці... Той утік в чужину...
А той, як звір, застрелений загинув...

Та вже ж у двір три радості ішли!
Ім навстріч ясно так горіли свічі
в багатих колачах — і сайвом плив
святковий, світлий чар в серцях й у вічі.
І, повагом засівши за столи,
всі вірили: і туга й біль не вічні,
тож нарік краще буде! Й тричі три
кутю метали рясно догори:

За те, щоб нарік знов в пахкому сні
промінням щасним грався сміх дітей;
щоб знов дідух владарив — як і нині —
багатий на колосся золоте
над двором, статком всім; щоб темні тіні
в дім приступу не знали!.. І на те
Знадвору святвечірньою луною
у хату спів вривався колядою.

Колядники ішли... Предвічна коляда
благівіст всьому мирові ясила,
що Бог родився... Завжди молода —
вона одна нас навек половила!
Сухим, нікчемним словом не оддать
луни її, ні барви, — як несила
сказати те, що й мало серце нам
в таку хвилину, в мить далеку — там.

Тож знаємо мелодію — і може
слова ще пригадаємо завжди —
і ще не раз нам так раптово й гоже
задзвонить в усі гомін коляди! —
Але ж почнемо, наче заворожен
порветься спів — не вийде на лади:
— Не той же нам Святвечір тут і нині,
і коляда не та, що в Україні!

Дозвольте ж, Друзі, ще за словом, тим,
не вимагаючи в подяку плати,
за звичаєм прадавнім, роковим —
здоров'ям, щастям всіх Вас віншувати!
З роси, з води! Дай, Боже, нам усім
Різдва Святого нарік дочекати
і поривати тисячні ряди
могутнім, вільним співом коляди!

РЕДАКЦІЙНА

У СІЧНЕВІ РОКОВИНИ

Для всіх народів, через які перекочувалося колесо історії, які то падали, то знов підносилися, проголошення чи відновлення їх політичної-державної незалежності є їхнім найбільшим національним святом, що рік-річно урочисто відзначається як завершення національних прагнень. І тут немає різниці, чи даному народові не вдалося вдержати своєї державної незалежності внаслідок несприятливого збігу обставин чи у висліді власних помилок. Повертання думкою до великих днів і урочисті святкування завжди остаються дуже важливим фактором в національному й політичному вихованні молодшого покоління і в душевному скріпленні — старшого. У нас, українців, такими історичними датами є дні 22-го січня 1918-го та 1919-го років і 30-го червня 1941-го року. В обох випадках, під час першої і другої світової війни, український народ заманіфестував свою національну зрілість і свою волю до суверенного, ні від кого незалежного, державного життя.

Як чергувалися пропам'ятні події 1917-го і 1918-го років, що у своєму висліді привели до відновлення української державности?

Національне життя нашого народу почало відроджуватися під кінець 19-го і з початком 20-го сторіччя на всіх українських землях. Старі гасла автономного політичного буття в рямах Російської імперії переставали бути привабливими, і вже на двох кінцях України лунали голоси, що закликали до відновлення самостійної держави. В Харкові до здійснення

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly exept July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of the Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

цього національного ідеалу закликав Микола Міхновський, а у Львові — Льонгін Цегельський вже в 1900 році. А в 1913 році молодий публіцист Дмитро Донцов на студентському конгресі говорив, що „єдиним засобом національного збереження українського народу є його абсолютний політичний сепаратизм у відношенні до Росії, що раз назавжди треба порвати з автономічною програмою, яка придушує силу українського політичного руху, і стати на ґрунті власної державної незалежности”. Одначе, українська державницька думка ще не була тоді як слід зрілою і завершеною, а ідеї „соціялістичного братерства пролетаріату” були панівними серед політичної верхівки нашої спільноти. Почерез народництво, автономічність і соціял-демократію проходила духово-національна еволюція нашого народу, ступнево й поволі, щоб завершитися в повному зрозумінні ідеї національної і суверенної держави. І цю поступовість духової еволюції наскрізь видно у подіях пропам'ятних років.

У березні 1917 р. вибухає революція в Росії і московські соціял-демократи перебирають в Петрограді владу. Україна відживає, але її провідники не можуть ще рішитися на остаточний крок. У них і відваги немає, і їм видається нечесним порвати з московськими соціялістами; вони хочуть з москвинами будувати кращу долю робітничої кляси. У висліді такої психічної настанови і Український Національний Конгрес, і Всеукраїнський Селянський З'їзд, і Другий Військовий З'їзд, і Перший та Другий Універсали стають на плятформі автономічности.

В обличчі війни з Москвою Третій Універсал прогресує до концепції федерації з Росією. І вже в дійсності ворожої навали приходить Четвертий Універсал і проголошення незалежности, як видимий доказ банкрутства ідеї марксистсько-інтернаціонального братерства робітників усіх країн в умах соціялістичної верхівки України і як заключення еволюції національ-

но-державницької ідеї в політичному житті нашої батьківщини в двадцятих роках.

Це не є якесь оскаржування наших провідників із часів визвольних змагань, що вони, мовляв, були засліплені соціалістичними гаслами і міраж пролетарського інтернаціоналу вабив їх більше, як Україна; що вони не оцінили як слід ваги збройного чину і не взялися з належною енергією до організування армії, замість витратити час на укладання плянів соціяльних реформ. Це — тільки ствердження фактів. Кожна людина і кожна генерація мають обмежені можливості; вони можуть прогресувати й творити тільки до якоїсь означеної межі. Тільки генії такої межі не знають. Як на свій час, українські соціалістичні провідники зробили значний вклад в еволюцію української духовності. Але це було все, бо далі своїх можливостей вони піти не могли. Міхновський, Донцов, Коновалець, Бандера із завершеною ідеєю української державницької стихії належали новій епосі в розвитку нашої нації.

Але ніде правди діти. Таких сприятливих обставин для творення держави на наших землях, як в двадцятих роках, годі було сподіватися. Тоді витворився там політичний вакуум; царат завалився, уряд Керенського був слабкий, австро-угорська монархія зникла, мов її ніколи не було, большевики вели війну на кількох фронтах. І цієї нагоди як слід не використано. Вправді проголошено незалежність як завершення політичного ідеалу нації, але через незрілість провідної верхівки, яка не доросла до висоти завдання, незалежності не вдержано.

Акти 22 січня 1918-го й 1919-го років були епохальними подіями, що нав'язували до великих державницьких традицій нашого народу, величі Київської імперії, відновлення української держави козацьких часів, перемоги під Конотопом, Мазепинського зриву, конституції Орлика, — вони свідчили про живучість нації та її незламну волю жити вільним державним життям. Цю волю всенародно заманіфестовано, і тому всілякі верзіння про так зване непередрішенство є сьогодні анахронізмом. Відновлення державності і проголошення злуки запліднили українську націоналістичну думку, дали глибокий сенс дальшій збройній боротьбі на фронтах, а пізніше революційній боротьбі УВО-ОУН і аж по день 30 червня 1941 року.

Вадим Лесиг

**
*

Заквітли зорі, та й на морозі.
На Віфлєсґ ген — проклявся шлях.
Світ втих — порожній і заворожен,
ждучи на прихід свого короля.

Деся в яслах стайні, та й на пустиннім,
каміннім кряжі, поміж ярів,
— Марія-Мати — голубить сина
під синім небом в саяві зорі.

Марія смирна, та ще й убога
стоїть у світлі, сама — зоря...
— віщує серце їй перемогу,
і пісня Богу — світом ширя.

Із серця шепіт гарячий лине,
сплива бальзамом з Марії уст —
— і усміхасться ось — на сні
її маленький син — Ієсус...

(Із збірки: „ПОЕЗИЇ”, 1954)

~~~~~  
*Всім, які після нестатунної втрати нашого най-  
дорожнього Мужа і Батька піддержали й допо-  
могли нам у найтяжчий для нас час, і всім тим,  
які не могли цього зробити, але своїми думками  
були з нами,*

*складаю найщирішу подяку  
і сердечно вітаю з святами*

**Р І З Д В А Х Р И С Т О В О Г О**

*Ярослава Бандера з дітьми*

~~~~~  
З ВЕЛИКИМ ПРАЗНИКОМ РІЗДВА ХРИ-
СТОВОГО ТА З НОВИМ РОКОМ ПЛЕМО
ПАЛКИЙ, ЩИРОСЕРДЕЧНИЙ ПРИВІТ
ВСЬОМУ УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ,
ІЄРАРХАМ УКРАЇНСЬКИХ ЦЕРКОВ, ОР-
ГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНА-
ЛІСТІВ ТА ЇЇ ПРОВОДОВІ, ВСІМ БОР-
ЦЯМ ЗА ДЕРЖАВНУ ВОЛЮ УКРАЇНИ
І БАЖАЄМО ЇМ ЮНАЦЬКОГО ЗАПАЛУ
Й МУЖНЬОЇ ВИТРИВАЛОСТІ У ЇХНІЙ
НЕВТОМНІЙ ОБОРОНІ ПРАВ ТА ВОЛЬ-
НОСТЕЙ НАРОДУ УКРАЇНСЬКОГО

*Головна Управа
Організації Оборони Чотирьох Свобід
України*

~~~~~

КОМУНІСТИЧНИЙ МАНІФЕСТ

Майже три тижні, починаючи від 7-го листопада м. р., радив у Москві „собор” червоних архiereїв над неполадками в бльоці комуністичних країн, а зокрема над загрозою китайської схизми та марксистською правовірністю Кремлю. У висліді нарад проголошено 5-го грудня м. р. довжелезний „маніфест” на 20.000 слів.

Хоч цей маніфест має доказати марксистську правовірність Москви, по суті він розкриває її еретичне відступництво від учення Маркса, і прогресивну перевагу московського шовінізму та імперіялізму над призабутими і вже виклятими ідеями інтернаціонального братерства та рівності. Комуністичну партію Советського Союзу (КПСС), а в дійсності московську компартію визнається „авангардом всесвітньої революції”, першою серед усіх інших комуністичних партій, щоб закріпити провідне становище „старшого брата”. Цікаво, що китайські комуністи, які інтерпретують Маркса вірніше, намагаючись обстоювати свої інтереси, заступали концепцію комуністичної спільноти рівних між собою компартій і рухів 81 народу „репрезентованого” на московському збіговищі. Маніфест називає СРСР провідною індустріальною потугою в світі, а Китаєві обіцяє місце тільки „великої індустріальної” країни.

Однак найбільш маркантним у „маніфесті” є ось такий пасус про коекзистенцію: „Мирне співжиття різних систем не означає дійсного замирення між комунізмом і капіталізмом та їхніми ідеологіями, але, навпаки, воно підтверджує ще більше непруження клясової боротьби і заповідає перемогу соціалізму”. Таке твердження засадничо суперечить марксизмові, що його офіційним проповідником хоче бути Москва. Адже Карл Маркс не вірив у природну смерть капіталістичної системи, це допускав Енгельс, але не Маркс. Він бо вважав, що, не зважаючи на всі внутрішні суперечності капіталізму, знищити його можуть тільки війни і революції пролетаріату. І на такому ортодоксально-марксистському становищі стояв Пейпінг, який заперечував мирну коекзистенцію з капіталістичними державами і закликав до війни проти них. Китайські комуністи протестували також проти приязних відносин Москви з Єгиптом та Іраком, де, мовляв, комуністи ка-

раються в тюрмах. Але на московському „соборі” Пейпінг покався і прийняв советський принцип тимчасової співпраці між буржуазією і пролетаріатом в економічно недорозвинених країнах, як новий шлях до угроблення „капіталістичного імперіялізму”. Прийнято в Москві і облудну теорію, за якою війна між двома системами, капіталістичною і комуністичною, не є неминучою, а перемога „пролетаріату” в тій чи іншій країні може бути досягнена чи то шляхом парламентарної боротьби, чи шляхом революції.

Все це є, звичайно, виправленням ідеології Маркса, оправданим хіба матеріалістичною діалектикою, спритно стосованою Хрущовим. А те, що комуністичні проводирі все те приймають, потверджує факт, що суть не в Марксі і не в комунізмі, але в московському імперіялізмі. Хрущов валить одну з основних доктрин Маркса, засуджує тих, хто приймає цю доктрину як „вірую”, називає їх відступниками, ревізіоністами, сліпими доктринерами, а себе проголошує правовірним марксистом, бо так диктує московський державний інтерес. По суті й сама концепція коекзистенції не марксистська, а історично московська. Москалі „співіснували” з монголами, поки їх не задушили, „співіснували” з Польщею від часу Андрусівської угоди, аж поки її не роздавили, „співіснували” з Україною від часу Переяслава по Полтаву і також за НЕП-у, і ми душилися в тій коекзистенції; пробувала Москва співіснувати з Гітлером, щоб потім і цілий Захід загарбати. Дійсно оригінальним хрущовським винаходом є ідея, що коекзистенція — це, так би мовити, найзавзятіша форма клясової боротьби.

Дальші точки „маніфесту” нецікаві. Вони — форма стандартної советської атаки проти всього, що стоїть на перешкоді росту московського імперіялізму; проти ЗДА, проти НАТО, проти Західньої Німеччини, проти Формози і також проти ідеологічно спільної... Югославії, хоч і підкреслюється в „Маніфесті” конечність єдності країн комуністичного бльоку.

Пейпінг покоровився і прийняв новий комуністичний маніфест, хоч він ідеологічно фальшивий і не відповідає національним інтересам Китаю. Але це не нове. Така доля стрінула в ми-

нулому й українських комуністів, які або погодилися з московською інтерпретацією марксизму, або згинули. Бо що Москва скаже, над тим вже немає дискусії. Roma locuta, causa finita. Пейпінг не мав іншого виходу, бо Китай сьогодні ще, як комуністична країна, існує з

ласки Кремлю. Шкода тільки, що українські провідники з часів визвольних змагань не були такі далекозорі, щоб бачити й передбачити, як соціалістична Росія розуміє „братерство світового пролетаріату”, рівність між народами і єдність соціалістичної ідеї.

DULCE ET DECORUM PRO PATRIA MORI

На самопожертві і героїстві предків виховуються нові покоління, задивлені своїми молодими очима у велич минулого. І так викристалізуються юні характери, яким у майбутньому ніякі жертви і навіть смерть за шляхетні ідеали не будуть страшними. Вони сягатимуть завтра по найвищій рівень людської досконалості.

**

Олекса Гасин, полковник Лицар, шеф штабу УПА, згинув у січні 1949 року в сутичці з відділом МГБ у Львові, де він перебував якийсь час, керуючи боротьбою Української Повстанської Армії від часу смерті ген. Перебийноса в грудні 1945 р.

Олекса Гасин народився 1910 року в селі Кошохи, Стрийського повіту, в селянській родині. Його надзвичайні інтелектуальні здібності промостили йому шлях з-під бідної селянської стріхи до Львівської Політехніки. Згодом, завдяки своїм здібностям, він був покликаний до військової старшинської школи, хоч польська влада не радо допускала українців до офіцерського вишколу. Гасин закінчив цю школу з відзначенням.

Ще учнем гімназії вступив Олекса до Організації Українських Націоналістів, де пильно працює над розбудовою організаційної сітки в своєму Стрийському повіті. За роботу в ОУН він кілька разів попадає до польської тюрми, а то й до концтабору в Березі Картузькій.

У 1938 р. Олекса Гасин змушений був виїхати за кордон. Там він працює над розробленням української стратегічної думки і військової стратегії. Цю саму діяльність роботи призначають йому і в Кракові у 1940—41 роках. З вибухом німецько-більшевицької війни Гасин переходить на українські землі, де організує для членів ОУН військовий вишкіл і старшинські школи.

Із створенням Української Повстанської Армії Олекса Гасин зараз таки входить у склад її Головного

Штабу, де працює над підготовою командного складу бойових відділів. На пості Шефа Штабу полковник Лицар покінчив своє героїське і глибоко працювате життя для своєї улюбленої батьківщини, України.

**

Ще не прогуділи слова Четвертого Універсалу, як уже прийшлося Україні збройно боронити свою свіжонароджену незалежність. Большевики, які в своїй програмі визнають право всіх народів на свободу і самоозначення, не визнали цього права передусім Україні й українському народові. В хвилині, коли відбувалися в Бересті мирові переговори, большевики розпочали наступ на Київ, щоб вигнати звідтіля український національний уряд, посадити натомість маріонетковий совєтський уряд і таким чином зміцнити свою позицію в Бересті. Для Центральної Ради тоді надзвичайно важно було вдержатися в Києві, щоб в українському національному інтересі підписати мировий договір.

Але армії не було, до деякої міри з вини соціалістичного уряду, що повірив був в „інтернаціональне братерство робітничої класи”. Тим часом ніхто як московський пролетаріат, керований большевиками, йшов на підбій України. Групі юнаків із Військової Школи та Студентського Куреня СС, які ні вишколу, ні воєцького досвіду не мали, прийшлося боронити важливий залізничний вузол Бахмач—Конотоп—Крути проти багатотисячної, направленої в бою червоної армії.

Не більше як шістьсот юнаків стало до бою у пам'ятний день 29-го січня 1918 р. Більшість їх полягла за Україну, з честю виконавши свій святий обов'язок перед батьківщиною; до безпосереднього упадку Києва не допущено; мировий договір у Бересті підписано. У висліді героїської постави вояків з-під Крут, Україна вийшла на міжнародно політичну арену як національна, а не совєтська держава.

УСІХ ВІСН. АВТОРІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ „ВІСНИКА”, ЩО В ОБОРОНІ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ СПРАВИ ПОСТАВИЛИ СВОЄ СЛОВО, УСІХ ВІСН. ЧИТАЧІВ, ПЕРЕДПЛАТНИКІВ І КОЛЬПОРТЕРІВ, ЩО СЛОВОМ І ДІЛОМ ДОПОМАГАЮТЬ У ЙОГО РОЗБUDОВІ, ВІТАЄМО З РАДІСНИМ ПРАЗНИКОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО І З НОВИМ РОКОМ.

Редакція і Адміністрація

„Вісника” ООЧСУ

М. Чировський

ДО КОНСТИТУЦІЙНОЇ ПОБУДОВИ КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ¹⁾

Упродовж більш-менш ста п'ятдесяти років, від половини IX-го до кінця X сторіччя, розвинулася на сході Європи величезна Київська Держава. Її ріст був започаткований на українській етнографічній території плем'ям полян, яке культурно, економічно й політично перевищувало й випереджало інші племена старої України. Київ був столицею полянської територіально-плеємінної організації, а згодом і політичним центром великої української держави середніх віків.

Бурхливий ріст і розвиток Київської імперії відбувся, по суті, за панування чотирьох володарів, Олега, Ігоря, Святослава і Володимира. Три останні були членами Рюрикової династії, скандинавського походження, що панувала в Україні 350 років, у т. зв. київсько-галицькій добі української історії. Територіально Київська держава охоплювала розлогі простори Східної Європи, включаючи у свій політичний організм різні раси, релігії та національності — українців, білорусинів, москвинів, угро-фінів, болгар, хозар, мордву та багато інших. Але український характер цієї держави об'єктивно незаперечний, хоч московські історики в більшості заступають так звану теорію русского походження Київської імперії. Погодін, Соболевський, Ключевський і ціла плеяда менших наукових фігур імперської історіографії безкритично, але ентузіастично прийняли московську інтерпретацію, бо вона відповідала їхнім патріотичним чи пак шовіністичним почуванням. Ця історично-фальшива „теорія прарусского походження” Київської імперії кінцево-кінцем прийнялася і в західній історичній науці²⁾.

Одним із найважливіших доказів в користь українського характеру і походження Київської держави є цілковита відмінність соціальної і політичної побудови українського півдня в часах IX—XIV сторіччя від соціальної і політичної побудови московської півночі в цю саму епоху, а ще більше в період московського великого князівства — від XIV до XVII сторіччя. Разюча відмінність цих двох державних організмів була завважена Ключевським, Вер-

надським, Грушевським, Дорошенком, Меннінгом, Чубатим.

Коли б одна й та сама національність будувала і Київську державу і Московське князівство, напевно соціальна, політична та економічна структура цих організмів мусіла б бути дуже подібною, з тими самими прикметами і тією самою природою. Однак, історіографія таких подібностей не помічає. І от навіть змосковщений, а потім замериканізований малорос Вернадський каже: „На відміну від обох, Московської і Литовської держав, Київська Русь була крайною свобідних політичних установ і свобідної гри соціальних та політичних сил і факторів... У Київській Русі було щось таке питоменне, що спонукало людей забувати її негативні прикмети, а пам'ятати тільки її досягнення. Це її „щось питоменне” здійснювалося в дусі свободи — індивідуальної, політичної і економічної, що наскрізь пробивалася в побудові старовинної Русі. Її цілковитою і яскравою протилежністю був московський принцип абсолютного підпорядкування і послуху людської одиниці держави”³⁾.

Індивідуалістичні і демократичні традиції українського народу розвивалися в Київській державі, і вони ж таки були основними силами, що пізніше оформлювали конституційну побудову Запорізької Січі і Гетьманської України в XVII та XVIII сторіччях. Тут видно безсумнівну органічність і еволюційну тяглість соціально-політичних установ нашої нації. Тим часом на далекій московській півночі князі, а потім царі, від самого початку виявляли гострі деспотичні тенденції, що кінцево-кінцем знищили всякі прояви соціальної, економічної та полі-

1) Ця стаття є одним із підрозділів книжки п. н. „Давня Україна, її соціально-господарський розвиток по 1781 р.”, що має появитися друком в англійській мові під осінь 1961 р.

2) Критичний розгляд теорії Погодіна-Соболевського знайде читач у М. Грушевського в його „Історії України-Руси”, Нью Йорк, 1954, том I, стор. 551—561, 602—624.

3) G. Vernadsky and M. Karpovich, A History of Russia, Vol. II, Kievan Russia, New Haven—London, 1951, p. 18.

І так, за звідомленням літописця Нестора, Володимир Великий, зайнявши в 980-му році Червенські Гори, залишив там малі відділи варягів, як забезпечку на свжооплаванних територіях⁴). Стромом молодші члени Рюрикової династії, діти і крєвні київських князів, були осаджувані як київські намісники по поодиноким, зокрема віддєлним, провінціям і місцях. Спершу завдання тих намісників, як репрєзєнтів центральної влади, полягали в збиранні податків та охороні повіренних їм земель та територій. Але в дальшій еволюції, коли звязок між Києвом та його далєккими провінціями ставав шораз слабший, намісники зобували собі шораз незалежніше становище і ставали майже улічними князями.

Таким чином Київська держава з централістичної організації стала перетворюватися в федерацию автономних територій. Індивідуалізм і територіальний партикуларизм поодиноких українських земель, особисті інтереси поодиноких українських земель, Рюрикової династії, виявилися сильнішими за інспіруваний варягами централізм Києва. Варягів було замало і вони були заслабі, щоб перемогти амбіції провінцій. Одначе, почуття єдності і спільності всіх земель у рамках Київської імперії все же було дуже сильне і спираюся на єдності панівної династії Рюриковичів, спільності православної релігії це сильно перемішало із старослов'янськими поганськими віруваннями, спільній правній системі, що її започаткувало законодавство Володимира Великого та Ярослава Мудрого, спільній мові і традиціям та спільних інтересах цілого українського півдня в обороні країни проти половців.

В цей же час естично відмінна північ, зокрема пізніші московські провінції, виявляла сепаратистичні тенденції. Суздаль, Ростов і Ярославль зовсім не були заінтересовані в проближенні до Києва і оскільки в Київській державі, її сили і господарської величності побували. А ці елементи в будівництві держави, її сили і господарської величності були не менше важливі як відьковий крист варягів. Історичні джерела показують доволі ясно, що варяги мало були причетні до адміністративної будівництва країни, які знаходилися переважно в руках місцевих населєннь, і тільки в початках, і то в центральных установах в Києві, помічалося більше чисте варягізм.

4) S. Tomaszewski, Nowe teorie o początkach Rusi, "Kwartalnik Historyczny", Tom I, Rok XLIII, st. 290—295; też M. Korduba, Najnowsze teorie o początkach Rusi, Warszawa 1932; Грушевський, op. cit., стор. 602—624.
5) F. Konezny, Dzieje Rusi, Warszawa, 1917, том I, стор. 61; Повість временних дєт, по Лаврентіевскому списку, С. Петербург, 1910, p. 980.

занепад, як основну передумову свого політичного розвитку, каже Вернадський⁶⁾.

Конституційна побудова Київської держави змінювалася кілька разів, хоч ті зміни проходили поволі і майже непомітно, спричинюючи деяке замішання в історичній науці. І так, наприклад, В. Соловйов вважав, що Київська імперія являла собою родову власність династії Рюриковичів із родинною спадкоємністю в сенсі приватного права, і що її ніяк неможливо вважати за політичний організм в сенсі публічного права. З другого боку, Костомаров наголошував публічно-правний характер Київської держави, що була федерацією поодиноких земель і територій, основними складовими частинами якої були центральна Україна, Галичина і Волинь, Псков, Новгород, Сіверщина, Білорусь та північні Суздаль і Ростов. За Костомаровим ці землі жили автономним життям і були важливими елементами в етнічній диференціації Східної Європи та кінцевій кристалізації трьох націй — української, білоруської і російської. Погодін підкреслював приватно-правний характер Київської Русі-України. Пресняков думав, що Київська держава була чимось специфічним, ані монологічною монархією, ані федерацією, але — патримоніальною власністю Рюрикової династії, в якій поодинокі землі були органічно вбудовані в цілість імперії. Ключевський заступав дещо відмінний погляд, а саме вважав, що поодинокі землі і території старої Русі були тільки адміністративними округами русько-київської держави, а поодинокі князі були тими намісниками, що мали забезпечувати порядок і мир в повірених їм областях⁷⁾. Але й він вказував на моменти родової федерації.

Ні один із названих істориків не дав вповні правильної інтерпретації побудови Київської держави через невідповідну оцінку її еволюційних змін. І так, здається, за Святослава, Володимира і Ярослава влада київського князя була велика, і дійсно провінційні князі виконували ролю тільки намісників Києва. Це були часи найбільшого політичного і економічного розвитку старої Русі-України, і на ті часи гіпотеза Ключевського про характер конституційної побудови Київської імперії найбільше відповідає фактичному стану. Однак в пізнішому періоді безсумнівно федеративний принцип

став перемагати, задержуючи до деякої міри основу патримоніальності роду Рюриковичів на українських землях. Поодинокі землі стали здобувати щораз більшу автономію, і Київ поволі затрачував політичне першенство, задержуючи традиційний престижеский характер, і то ще тільки на деякий час. Окремі князі намагалися стати володарями київської землі, щоб піднести свій авторитет і досягнути, так би мовити, найбільше шанований політичний пост. Престижеский київського князювання поступово таки падала із дійсним занепадом політичної потуги цілої Київської Русі. Як довго, однак, принцип сеньйорату в престолонаслідстві, тобто сукцесивності влади на найстаршого князя-члена Рюрикового роду, ще фактично і дійсно зобов'язував, так довго ще залишався і федеративний характер конституційної структури Руської імперії з символічним хоч би першенством Києва.

Але поступове послаблення імперії і міцні сепаратистичні тенденції поодиноких княжих родинних галузей і поодиноких земель перетворювали Київську державу в ще слабшу конфедерацію майже суверенних князівств. І так гіпотези Костомарова і Грушевського може найкраще відповідати б дійсному стану речей в пізньому XII і XIII сторіччях. Конфедеративна структура Русі-України була практично заініційована з усуненням на Україні принципу сеньйорату і заміною його засадою патримоніальної примогенітури в наслідстві престолу в поодиноких землях і в рядах поодиноких галузей Рюрикової династії, Ростиславичів, Ізяславичів, Ольговичів і т. д. Це сталося вперше на княжому з'їзді в Любечі 1097 року. У висліді такого розвитку подій, Київ скоро втратив і престижеске значення, і принцип удільного князювання став загально прийнятим. Князі на своєму з'їзді в Любечі ухвалили засаду примогенітури і удільності для того,

6) Також, M. Florinsky, *Russia, A History and an Interpretation*, New York, 1953, Vol. I, стор. 48—54.

7) С. Соловьев, *История России съ древнѣйшихъ временъ*, Ст. Петербург, 1894, т. I, кн. 3, г. 1, стор. 669 і далі; Грушевський, *op. cit.*, т. III, стор. 192—207, 536—539; Н. Костомаров, *Мысли о федеративномъ началѣ въ древней Руси*, Собрание Соч., кн. I, Петербург, 1903; Д. Дорошенко, *Нарис історії України*, Варшава 1932, т. I, стор. 50—53; W. Klutschewskij, *Geshichte Ruslands*, Leipzig—Berlin, 1925, v. I, стор. 149—150.

3 ДОКУМЕНТІВ НАШОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

„Дивний і незбагнений у своїх осудах Бог... також і хоробрий, стародавній козацький на- рід, давніше званий козарським... підніс був насамперед у безсмертній славі, в широкому володінні та в геройських подвигах, і зєрез це саме мусіли перед ним тремтіти не тільки су- сідні народи на суходолі й на морю, але і сама Східня Імперія...”

(Вступ з Орликової Конституції, даної в Бендерах 5-го квітня 1710 року).

„Так, як кожна держава спирається на непо- рушності своїх границь, так і наша Батьків- щина — Україна базується на своїх границях, затверджених пактами з польською Різзю По- сполитою, з пресвітлою Оттоманською портою і з Московським царством, зокрема на тих гра- ницях, що їх віддала в наше посідання за геть- мана Богдана Хмельницького сама Різ Поспо- лита Польська аж по ріку Слуг...”

(Там же, стаття II).

„Якщо і в абсолютних монархіях уважається похвальним і корисним для добра загалу такий порядок в час миру і війни, щоб про спільні ін- тереси Батьківщини радили державні ради і щоб вони схвалювали рішення самодержців без пониження їхнього маєстату, то зому ж би й у вільному народі не мав би бути збережений

щоб запобігти надужиттям і частим династич- ним війнам за Київ та за удільні наслідства поміж поодинокими родинами Рюриковичів. Потім і княжі з'їзди у Ветичах (1100 р.) і Го- родку (1148 р.) могли б вказувати на кон- федераційний характер конституції Київської Русі⁸).

Київська держава була на вершку своєї по- літичної потуги в XI сторіччі, після чого вона стала підупадати, ступнево переходячи у феде- рацію та конфедерацію, і нарешті в половині XIII стор. вона впала під ударами монгольсько- татарських орд. Її політичну місію як держави української нації перебрало Галицько-Волин- ське князівство, конституційна структура якого теж змінювалась, затримуючи, одначе, федера- тивний характер.

⁸ Грушевський, op. cit., том III, стор. 206—207.

цей спасенний порядок?.. Отже, ми, Генера- ли, Кошовий Отаман і все Запорізьке Військо, уклали угоду і постанову з Ясновельможним Паном Гетьманом, щоб у нашій Батьківщині першими дорадниками були Генеральні Стар- шини, так із призини їхнього найвищого уряду, як і з огляду на їхне постійне перебування при боці Пана Гетьмана...”

(Там же, стаття VI).

„... Пан Гетьман мусить з уряду заводити лад і його охороняти, а передусім повинен він непохитно пильнувати, щоб на вйсько і на на- род не накладалося завеликих тягарів, щоб не було утисків і здирств, які звизайно змушують населення покидати свої житла і переходити в інші країни... Також Ясновельможний Пан Гетьман має з уряду свого заборонити, щоб не змушувано ремісників виконувати безплатно домашні роботи...”

(Там же, стаття X).

„Авторитет цього виборзого акту постанов- ляє, щоб і столиця Руси-України Київ та й ін- ші українські города були в цілості збережені і ненарушені в усіх їхніх правах та привілеях, наданих їм законно, і це своєчасно передається на затвердження Пана Гетьмана”.

(Там же, стаття XIII).

„... Гетьман... горітиме любов'ю та вірні- стю і докладатиме належних зусиль на добро Батьківщини Руси-України, нашої неньки, її суспільної і державної всецілості, змагатиме всіми силами й засобами до поширення законів і вольностей Вйська Запорізького, не уклада- тиме ніяких окремих договорів із сторонніми державами та народами... не входитьиме ні в які порозуміння, спрямовані на руйну і будь- яку шкоду... Батьківщини”.

(Там же, стаття XVI).

„Український Народе! Твоєю силою, волею, словом утворилася на українській землі свобід- на Українська Народня Республіка. Здійснила- ся давня мрія твоїх батьків... Віднині Укра- їнська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу. З усіма сусід- німи державами, а саме Росією, Польщею, Ав- стрією, Румунією, Турецькою й іншими ми

бажаємо жити в згоді і приязні, але жадна з них не може вмішуватися в життя самостійної Української Республіки”.

(З Четвертого Універсалу Центральної Ради, проголошеного 22-го січня 1918 року).

„Ціла українська етнографічна область в Австро-Угорщині, зокрема Східня Галичина з граничною лінією Сяну, з влугенням Лемківщини, північно-західна Буковина з містами Чернівці, Сторожинець і Серет та українська полоса північної Угорщини, творять одноцілу українську територію. Ця українська національна територія уконституується отсим як Українська Держава. Постановляється вжити приготованих засобів, щоби це рішення перевести в життя. . . Українська Національна Рада жадає, щоби зорганізована оце в державу українська територія мала безумовно своїй заступників на мировій конференції. Теперішньому австро-угорському міністрові закордонних справ відмовляється права переговорювати в імені цієї української території”.

(З резолюцій Української Національної Ради, ухвалені 19 жовтня 1918 року).

„Віднині зливаються в одно віками відділені одна від другої частини України — Галичина, Буковина, Закарпаття і Придніпрянська Україна в одну Велику Україну. . . Віднині є тільки одна незалежна Українська Народня Республіка. Віднині український народ, увольнений могутнім поривом своїй власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїй синів для створення нероздільної незалежної Української Держави на добро і щастя українського народу”.

(З Акту З'єднання, проголошеного 22 січня 1919 року).

„Волею Українського Народу Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери проголошує відновлення Української Держави, за яку поклали свої голови цілі покоління найкращих синів України. . .”

„На західних землях України твориться Українська Влада, яка підпорядкується Українському Національному Урядові, що створиться у столиці України — Києві. . .”

Українська національно-революційна армія, що твориться на українській землі, бороти-

Віра Вовк

РІЗДВО ДЛЯ ХЛОПЦЯ З МЕЧЕМ

Цей день розпалить

Соняшник радости;
Світло розтрисне в шибі,
Дзвони наляють душу
Оксамитністю тиші,
Оживуть лагідні звірі
В калейдоскопі уяви,
Щоб гріти мене, як дитя
В старому вертепі.

Там — борозни в грудях,
Кривава смола на деревах,
Суніці замерзлих сліз
На зажурених шйбах,
Голосіння вдовине ялиць
По розтопаних горах;
З кінських грив сузір'я встають
У піздрі мрякою дшучь,
У бренькіт вістря вночі
Співає нову епопею.

Та нараз для хлопця з мечем —
Соняшник радости.
Гранатове сонце летить,
І дзвін заливає душу
Оксамитністю тиші,
Прокидаються лагідні звірі
В калейдоскопі уяви,
Щоб гріти його, як дитя
В старому вертепі.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ ВІТАЄМО УПРАВИ
ВІДДІЛІВ, ДЕЛЕГАТУРИ І ВСЕ ЧЛЕНСТВО
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВО-
БІД УКРАЇНИ СТАРИМ, ТРАДИЦІЙНИМ

Х Р И С Т О С Р О Ж Д А Є Т Ь С Я !

З НОВИМ РОКОМ БАЖАЄМО ВСІМ СВІЖИХ
СИЛ У ТВОРЧОМУ ЗМАГАННІ ЗА ПЕРЕМО-
ГУ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВДИ ТА НАЙВІЛЬ-
ШИХ УСПІХІВ В БОРОТЬБІ ПРОТИ МОС-
КОВСЬКО-БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ САТАНИ З ЇЇ
ІМПЕРІЯЛІЗМОМ ТА КОЛОНІЯЛІЗМОМ!

Головна Управа ООЧСУ

меться далі проти московської окупації за су-
веренну соборну державу і новий справедливий
лад у цілому світі”.

(З Акту Відновлення Української
Держави, проголошеного 30 червня
1941 року).

Михайло Гайворонський

КОЛЯДИ НАШОЇ ДОБИ

СТРІЛЕЦЬКА (1915)

Ой а з гір на долини летять соколи...
 Ой, рано, рано, на зорі.
 Гора Маківка їх пострічала,
 Їх пострічала та й привітала.
 Здорові були, гречні панове!
 Гречні панове, Стрільці-Соколи!
 Суне з півночі а чорна хмара,
 А чорна хмара, царська навала.
 Готуйте кріси та гаківниці,
 Зустріньте галич на Маковиці.
 Підуть вам в поміч мої синове,
 Білі морози й буйні вітрове.
 Будуть радіти і гори й доли,
 Що виростили Стрільців-Соколів,
 Богу на хвалу, собі на славу.

СХІДНЬОЇ УКРАЇНИ (1917)

Гей, в Україні дзвони заграли,
 Великий День!
 Дзвони заграли, усіх скликали.
 Усіх скликали на віче-раду,
 На віче-раду та й на пораду.
 Та й на пораду: як разом стати,
 Як разом стати й волю вітати.
 Ой, одні кажуть: „Слава співаймо”,
 А другі кажуть: „Вінки сплітаймо”,
 А треті кажуть: „Будуймо гати!”
 Довкрути хати, сильнії гати!
 Що перша гата: зброя гостра.
 Що друга гата: єдність братня.
 Що третя гата: згода свята.
 А найважлиша: Б о ж е є С л о в о.

ЗАХІДНЬОЇ УКРАЇНИ (1919)

Ой і загула Галицька земля:
 Листопад!
 Заблис Листопад, як в небі зоря.
 Галицька земля на ноги встала.
 Підвели її воїни палкі,
 Воїни палкі, вірнії сини.
 А хто там перід у всьому веде?
 Ой веде, веде Вітовський Дмитро,
 А біля його Бубела Петро.
 Бубела Петро й Паліїв Дмитро.
 Залопотіли рідні прапори
 Та і зраділи доли і гори.

КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ (1939)

Із Ужгорода подали вістку: Ставайте!
 Ставайте, браття, в лави січові.
 Ставайте!
 З хижі до хижі летіла вістка:
 Збудився Лемко, Бойко і Гуцул.
 З кожної хижі хоч пара ручок.
 А Лемко гварит: „Лем коня з'їмам”.
 А Бойко волат: „Скочу легкойко”.
 А Гуцул кличе: „Мой! та ж я легінь!”
 Одні до збруї, другі до праці.
 Ой заспівали гори й долини:
 Ставайте, браття, в лави січові.
 Ставайте!

КОЛЯДА УПА (1946)

Наша коляда нова, молода! Калина!
 Ой калинонька біло у лузі зацвіла!
 Співають її юні молодці,
 Юні молодці, а все повстанці.
 Ой у повстанця: серце смілеє,
 Серце смілеє, око орлине,
 Око орлине й певная рука.

Петро Кізко

**

Я люблю кожну пору у році. І кожну погоду люблю.
 Хай це буде квітуча весна чи зимою засніжене поле,
 Хай у небі зірки миготять, а чи хмар розстилаються
 [полю, —
 Все одно я люблю. Бо на частки життя повноту
 [не ділю!

А життя повнота — це не тільки весела, співуча весна.
 Це — і радість солодка, і смутку гіркота терпка
 [та болоча,
 Це — здобутку утіха ясна і поразки хвилина гнітюча,
 Це — і сонце, і грози, і стужі-хурделі, й трава
 [запашна!

Хуртовини й вітри, заметіль зимову і квітки я люблю.
 І в любові оцій навіть в осінь сльотаву яснійшас обрій,
 Крізь тумани густі пробивається ранок усміхнено
 [добрий...
 Я й недолю люблю. Бо на частки життя повноту
 [не ділю!

Олександр Ільченко

НА МИРОСЛАВСЬКОМУ БАЗАРІ*)

... Вони пішли собі далі, і Михайлик-Кохайлик не бачив, як нишком зоріла вслід циганочка, а вже роздивлявся на базарні дива, неуважно й розгублено, наче й справді прудко летів кудись над людським розбурханим морем, у хмарах страшної куряви, яка вставала над майданом.

Поміж ятками, луб'ям критими, тинялись там усякі: пани й сірома, дуки-срібляники й челядники, попи й спудеї, дальні люди й ближні. Походжали там і чванькуваті чужоземці — з такими пиками, начебто їм ось тут усе смерділо, і наче боялись вони, — мовби в них своїх не водилося! — боялись набратися бліх у гомінливій юрбі.

Двоє п'яньких кумів — з отих людей, з небораків, що звать їх неминайкорчма або ж непролийкрапля, зустрілись на той час під старою березою, почоломкалися і, не спиняючись, поволеньки рушили далі — від шинку до шинку, покрикуючи та погукуючи: — Як гуляв, так гуляв: ні чобіт, ні халяв! — І так свистали, що за ними дівора пливом пливла, бо ж такого свистуна ще й не бачили. Дітей же там на мирославському базарі, де ще не дуже яскріло криваве тавро війни, дітей там був гурт немаленький.

А їх же там було чимало в той день і отих дівчаток, що пурхали з горючими очима від рундука до ятки, галасували, юртували, радились, але не купували нічого, крім витрішків, — і все це було таке голосне та дзвенюче, аж густий жіноцький та дівоцький лемент до млости хапав за серце Михайлика, аж вітер здіймав над базаром, аж куряву крутив, що в ній залюбки купалось оце збіговисько невгамовних і життєрадісних людей, що споконвіку шукали тут двох речей: хліба й розваг, бо саме ж базар у ті часи наділяв простий люд найголовнішим: поживою не тільки для шлунка, а й для ока та вуха, хлібом і видовиськами.

**

О, їх було там до стобісового батька, дивовищ усяких, дешевших од хліба (хто мав кишеню

*) Скорочений уривок з роману „Козацькому роду нема переводу або ж Мамай і Чужа Молодиця” (Київ, 1958 рік).

порожню, той не платив), але таких же либонь насущних, як хліб...

Десь угорі ходив між двома височенними стовпами по мотузу легкий линвохода.

В його руці вигравав проти сонця шовковий хінський (чи, як ми тепер сказали б, китайський) холодок, барвистий шовковий шатрик, що спомагав не впасти вниз. Масно вилискували пружисті м'язи линвоходи, мовби він був череп'яний, полив'яний, і кожен його рух, стрімкий та летючий, переймав Михайликові подих, і парубок заздрич доброму вмінню спритного чоловіка, заздрич, як хороше заздрити вміють лише юнаки — дорослим майстрам свого діла, бо ж неситимо хочеться скуштувати всякого вміння, всякого ремесла, будь-якого мистецтва, щоб, на часинку бодай, побувати всім — і шевцем, і дяком, і козаком, і бандуристом, і пасічником, і лікарем, і сотником чи полковником, і навіть отим сивим сербином, що показував православним свого лемеху-ведмеда, муштруючи його, незграбного, і так і сьак.

Всього було доволі на базарі.

Двоє вічно голодних спудеїв київської Академії виводили на жовтому папері кунштики, а за три-чотири гроші малювали парсуни дівчат і молодниць, і круг кожного маляра, в щирім подиві перед кебетою, нишкнув чималий гурт цікавих.

Та й китаєць у синьому запорозькому жупані малював там не тільки квітки й краєвиди своєї Хіни, а й запорожців, а й тутешніх дівчат і молодниць, і всі вони скидалися на щирих китаєців, і хай мій довірливий читач не думає, що це вигадка, бо саме такі малюнки, як розповідають освічені люди, зберігаються тепер в одному з музеїв міста Праги: типи запорожців, з натури змальовані колись якимось китайським художником.

Свистіли там і тьохкали сліпі сопілкарі з мирославського цеху жебраків з цехмайстром своїм, Вартоломієм Кописткою, в началі. Співали лірники та бандуристи. Преревно плакали над ними молодиці, бо ж дівчатам того жіноцького діла — поплакати — ще й не кортіло.

Яка більше плакала молодичка, а яка й менше: на шаг, на гріш, на два, залежно від свого

подавання кобзареві, як того й вимагала звичайнісінька порядність: хто скільки заплатив, стільки й рюмсає, бо скільки даєш, стільки й ридася.

Проразливим голосом співав лірник Лазаря, якийсь безногий каліка-нехода, трохи далі молодий сліпець-кобзар — весело виспівував про прикrostі пекла, про смерть молодого чумака, а якісь троє-четверо чоловіків, напідпитку вже, тинялись межі сліпцями й міркували, хто співає краще, хто грає ліпше, і Михайлик з матір'ю цікаво прислухались до глибокодумних висновків тогочасного народного, як ми тепер сказали б, журі:

— Отой нехода грає з притиском, — про молодого безногого лірника зауважив перший.

І справді, цей грав із таким притиском, що й Михайликові кортіло — навчитись би ось так і собі.

— А цей басило — з виводом! Чуєш? Га? — наполягав другий.

І вже кортіло Михайликові: навчитись би й так, із виводом...

— Оцей литвин — без ножа серце крає... — обставав за білоруса, зайшлого здалеку, третій.

— Як собі хочете, куме, — сумно зітхав четвертий, товстопикий полупанок, — а жалібнішого над старого нашого мирславського кобзаря Пригару досі нема та й нема!

— Не такі вже тепер, як бувало колись, кобзарі. Ой, не такі!

— Та й усе тепер не таке...

— Хіба ж оце — базар?

— Та який же це, куме, базар!

— Хіба ж оце крам!

— Сміття!

— Та й хіба ж оце лемент базарний! Коли ми з тобою молоді були, ото був лемент! Ото був крик! Ото був спів!

— Війна, бач, куме... — почухав потилицю перший.

— Еге ж... усе війна та війна. А жити й нема коли!

І куми, всі четверо, зажурились притьмом, і вже мовчки слухали жалібні слова про муки Христові, а грізні — про недавню війну з Польщею...

— Все війна та війна... — зітхнув і перший.

— Помагай, Боже, нашим! — перехрестився полупанок, четвертий.

— А которі ж — наші? — пильно поглянувши на нього, спитав другий.

— Которі подужають, — знизав плечима той.

— А чи ти не сучий син часом?!

— Собака ти!

І троє дядьків хутенько покинули серед базару свого кума.

**

А наш Михайлик з мамою чимчикували по риночку далі та глибше, і жарке дихання близької війни не так уже й пашіло над юрбою, бо ж почалась усобиця недавно та й люди позивали вже до воєн, та й не стріляли десь там так наполегливо — заради либонь завтрашніх Зелених свят, коли не тільки працювати, а й воювати є великий гріх.

Отож не чулось тут ніякого повіу війни в ту хвилину, хоч і тинялись по базару козаки в скривавлених завоях, стомлені, закурені, обшарпані, охлялі, а до них кричав тоненько вогненнопейсий рудь, пристаркуватий жид, що стояв над шапликом з брудною кригою та соломою, в якому плавала прездорова бочка.

— По квас, по квас, — лементував він, — по добрий квас!.. Сонце палить, а квас гасить! — ще й стукав цурупалком у напівпорожню бочку: — По трояку! По трояку!.. Сало палить, а квас гасить! Хто квас минає, той щастя не знає! — і, либонь на щастя сподіваючись, дехто й не минав того страшнуватого пійла.

Сивий бритоголовий татарин у червоній сорочці з кудими рукавами крутив шаблю, дихав на неї, і слід подиху легкою хмаркою танув на синьому лезі... Були в того татарина й двоічні мечі, і криві ятагани з візерунчастою дамаської криці, і двома горнами палахкотіли очі в молодого коваля.

Купити б ось таку, щоб стати з нею перед очі панні!

А ще краще: зуміти б власною рукою скувати таке диво...

І сивий татарин, з обличчям, вимащеним олією, мов циганське дитя на морозі, блиснув хижими зубами і, видно, зрозумівши невиситиму душу хлопця, молодого майстра, дав піддержати дамаську шабельку, стокрот зварену, скручену й сковану з окремих тоненьких штабин різного ґатунку сталі й заліза, дав поглянути зблизька на дрібні хитромудрі узорі на вилло-

ценій кислотою зернястій, смугуватій, синюватій поверхні того крушу чи, як ми тепер сказали б, металу.

Ще й сідла там були в татар, — ах, які сідла! — і мисюри, і крицеві панцери, і лебедині стріли, і срібні сагайдаки, і все те молодому майстрові кортіло взяти до рук, помацати, подихати на сталь, запустити в небо стрілу.

Проти сонця мінилися на татарському торзі й шовкові тканини, і все вбирало очі, виграючи пишними барвами небес та квітів Сходу, і все хотілося Михайликові бодай помацати, і парубійко мимоволі спинявся й витріщав ясні хлоп'ячі очі, бо ж нічого, крім витрішків, там купити не міг, але й світився й сяяв, аж мимоволі люди звертали на нього увагу, як і на всіх закоханих, бо ж почуття польоту ще не облишало його, і він летів та й летів, далі та далі, на те полум'я, в котрім річ нехитра й згоріти.

І мила Явдоха, бачивши, як він сяє, і ще не все в тім розуміючи, взяла сина за руку й притримувала, щоб він так не поривався вперед, і глузливо-лагідно спитала:

— Чи ж не тут свого багатства чекатимеш?

— Ні, мамо... Мабуть, не тут!

— Ну, то ходім.

І вони почалапали далі, роззираючись навкруги, але ні розбагатіти, ні заробити шматок хліба їм того дня не щастило ніяк, бо ж усьому тому мирославському базарові не було до прийдешніх ніякісінького діла.

На всі дива, в чеканні призначеного циганкою гараздкування, наш молодик невтолимо поривав туди-сюди очища, охоту маючи скупити весь базар, щоб не тільки самому причепуритись, а й любу маму прибрати, як царицю, щоб вирлоокій Мар'яні-циганочці купити й добрі коралі з дукачами, і кораблика з перлами, і оті зелені сап'янці.

Чому ж тільки Мар'яні?

А кому ж? Не тим же дівчатам і молодичкам, котрі сьогодні на базарі так одностайно стріляють на нього очима? Та й не Ярині ж, отій вередливій та колочкуватій дівці, оприскуватій, мов іскра, панні Подолянці, терпкій небозі архирея?

Та чому б і не їй?

Посадовити б Яринку на оцім килимку...

...І наш простосердий Кохайлик спинявся купувати витрішки в незграйному колі голо-

систих вірменів, що торгували килимами: турецькими, персіяньськими, хінськими, індійськими, текінськими, кубинськими, ереванськими, дагестанськими...

Дратувало його і несамовите заправлювання цін, і нависний крамарський лемент, зойки, прокльони, викрики: чи то навално-шпаркі татарські, чи пихаті німецькі, чи галасливо-пронизливі жидівські, чи з лукавим жартом, схожі на кумедні віршики — московитські, а чи й приперчені солоним словечком, грубувато-дотепні заклики наських-таки, вже зіпсутих крамарським духом салогубів-крамарів, які в тому крику намагались наслідувати купців німецьких, жидівських та російських, разом узятих, — усе те будило в простодушного Михайлика огиду, бо щира козацька душа гаряче зневажала не торгівлю, а будь-яке гендлярство, хоч і було поміж козацтвом і своїх гендлярів задосить.

Тому-от з більшою повагою наш молодий селюк і поглядав у тім базарі на ремісників, котрі, ще не навчившись заправляти ціну, людському спокійно збували витвори власних рук чи рук своїх челядників: і рушниці, і чоботи, і сукна, і шапки смушеві, і золоті сережки, і порох, і ліки, і книги, і плужне залізо.

**

Торгувала власними череп'яними виробами названа дочка цехмайстра Саливона Глека, — ота сама ганчарівна Лукія, котра так сердито гукала батенькові з-за вікна в архирейську господу, коли в них якась мара сьогодні в домі вкрала двері з поличчям Мамаю, смутку її чубатого, її милого й коханого лебедика, бурлаки й лобуряки. За думками Лукія нічого не чула й не бачила, і так задумалась, в одну цятку втупившись, аж якийсь веселий парубчак, проходячи мимо, гукнув:

— Залатай-но горщик, дівко!

— А ти його спочатку виверни, — спокійно відповіла Лукія, — з лиця хто ж латає!

Вив'язавши з вузлика горнятко з кашею, кавалок сала й кусень хліба, Лукія збиралась полуднувати, але й про їжу забула, бо знов думала й думала про свого Мамаю, що про нього чи не від самісінького Різдва нема ні чутки, ні гадки, і вболівала за ним, і сердилась, і нишком розмовляла з коханим... А тимчасом у

неї щось питав круглий, як гарбуз, статечний дядечко, що тримав за повід лисуватого бичка, бузівка, купленого, видно, на заріз, вирядившись для такої спеки в добру смушеву шапку, в товстенний кобеняк з відлогою, в шкапові чоботи з новими пришвами.

— А чи макітри в тебе міцні, дівко? — питав він і недовіжливо нюшив лисячим носом, що здався чужим на товстому обличчі. — То чи ж міцні?

— Як горіхи, — гречно, як і завжди, відповіла Лукія.

Але ж хвалити краму не стала, і це здалося дядечкові підозрілим, еж він тримався стародавнього уподобання: хоч поганий крам, аби хвалений.

— Та це ж, я бачу, горщики, — поподумавши й попустукавши по них пужалном, нарешті сказав він.

— Горщики, — чемно потвердила Лукія.

— А мені ж треба либонь доброї макітри.

— Ось і макітри, — кивнула ганчарівна до гори макітер, умілою батьковою рукою складених кількома поверхами ще вчора звечора.

— Мені — якнайбільшу.

— Аж ось і найбільші, — обернулася Лукія до прездорових озій, годящих хіба тільки на панську великодню опару, таких великих, що там сховатись міг би навіть добрий козак.

— А ще більших немає?

— Немає, дядечку.

— А де ж кращі? — недовіжливо спитав той.

— Однакові, — байдуже відрікла Лукія.

— Де ж луччі? — вперто допоминався дядечко. — Верхні чи спідні?

— Однаковісінькі.

— То чому ж ти нижчі сховала наспід?

— Десь тра ж було поставити.

— То витягни мені знизу.

— Чому ж то знизу?

— А тому... якщо вони аж таку вагу витримали, то, виходить: міцні! А коли міцні...

— Беріть зверху.

— Ні, таки знизу, дочко, — не випускаючи повода з прив'язаним бузівком, наполягав покупець.

І Лукія, зсаджуючи додолу важенні череп'яні озіяки, мусіла-таки видобувати найміцнішу макітру зісподу.

**

— Чи добра ж? — з наростаючою недовірою допитувався покупець, бо Лукія свого краму все-таки не хвалила.

— Яка вже є, дядечку, — байдужісінько відмовила дівка.

Взявши макітру, здобуту мало не з дна базарного моря, дядечко знову збився на слово.

— Як добре лягнути по ній пужалном, чи репне?

— Задзвенить, як дзвін.

— А якщо кулаком?

— Кулак заболить.

— А коли гепнути ломакою?

— По макітрі — ломакою?

Аж дядько замулявся:

— Жінка, бач, у мене в Києві така прудка, що не розбира: що вхопить під гарячу руч, тим і шпорта, тим і гепа. По макітрі то й по макітрі. По голові то й по голові.

— Строга, — підкидаючи в руці щербате горнятко, недобре посміхнулася Лукія.

— Зате весело: жінка в мене пожбурить глечиком. Влучить — радіє. Не влучить — радію я... — і, трішки помовчавши, знову спитав: — То що ж, коли — ломакою, чи репне? Макітра оця? Репне вона чи не репне?

— Репне, дядечку, — сумно призналась Лукія.

— Це ж кепсько, серце моє.

— Кепсько, дядечку.

— А таких, щоб не репались, немає в тебе?

— Нема.

— Мені ж треба, — почухав потилицю дядько.

— Шукайте-но ще, — з лихими очима, недвозначно граючись тим самим горнятком, порадилася ганчарівна.

— Чи знайду ж?

— Аж-аж кортить мені, — розсердилася, нарешті, Лукія, — спробувати: чи репне оце горнятко, коли я його жбурну комусь у голову? — і додала: — Дома ви, дядечку, як самі кажете, тюхтій тюхтієм... але чого ж це ви ось тут — такі настирливі?

— Бо з духовного звання, — відповів дядечко так, немовби це був звичайний жарт, що його він повторював уже не раз. — З духовного я звання.

— Як-то? — здивувалась Лукія.

Галя Клим

З ЗАПИСОК УЧИТЕЛЬКИ МУЗИКИ

У сьогоднішніх еміграційних обставинах, які не надто сприяють розквітові музичного життя, після не раз важкуватих лекцій, часто вкрадається до нас зневіра у власні сили до праці над музичним вихованням нашої молоді.

Прислухаючись до рвучкого, кипучого американського життя, читаючи часописи чи дивлячись з німим подивом на казкові досягнення в галузях науки і технологічного поступу, якою ж наївною видається нам наша праця — учителів музики.

Але про це ніхто з учнів не сміє знати.

Взоруючись на серйозній праці музичних шкіл Західної Європи, хочеться за всяку ціну додержати їм кроку в їх строгих вимогах, постійному прогресі та щораз кращих осягах.

Проте, який неспокій огортає іноді, коли думаєш про те, що лише дуже малий відсоток нашої молоді, може лише одиниці залишатися вірними своїй музиці і за-

— У попа гречку торік молотив! — відмовив дядечко з такою невимушеністю й без тіні посмішки, як те вміють хібащо мартопляси й лицедії, котрі звикли смішити людей навіть тоді, коли їм самим бува не вельми весело. — І чого це ти така сердита? — і ворухнув рідким щетинкуватим вусом. — Через те ти й тонка, що сердита така?

Та Лукія так люто блимнула на нього, що він, з лисим бичком на поводі, поспішив геть, поки тес горнятко не хряпнуло йому об голову, але вернувся й лагідно попросив:

— Продай макітру, яка є.

Лукія мовчала.

— Ти чуєш?

Лукія одвернулася.

— Гей, серденько моє!

Аж Лукія визвірилась:

— Хіба ж я для того ліпила цей посуд, щоб ви по нім — ломакою? Гріх, дядьку! Ідьте, ідьте...

І дядько, не витерши й холодного поту під смушевою шапкою, тягнучи за повід свого бичка, поспішив до сусідніх ганчарів, бо ж таки мусів купити добру макітру.

Михайлик на все те дивився без тіні посмішки.

А Явдоха вслід тому дядькові весело зареготала, як те славно вміють робити наші українські матері.

хочуть їй вповні посвятитися. Тут не можна, однак, дивуватись, коли усвідомити собі факт ще дуже слабо зорганізованого музичного життя взагалі в цій країні.

Але, всупереч цьому, скільки разів опадають безсильно руки при розв'язуванні різних проблем і скільки разів якась внутрішня сила наказує твердо стояти при своєму, вперто йти далі раз обраним шляхом.

Я й досі думаю над тим, що саме штовхнуло нас в зарані нашої молодости посвятитись музиці, і знаходжу завжди відповідь у спогадах про щирі, ідейну та жертвенну працю рук тих, що нас учили. Крім них, ясним спогадом виринають мої ровесники там, на рідних землях, з їхнім живим заінтересуванням та великою охотою до праці на полі мистецтва. Тоді дзвенять мені рідні, дорогі звуки наших учнівських, а опісля професійних симфонічних оркестр, стають перед очима гімназійні хори, пригадуються сердечні приготування до концертів та інших імпрез. А опісля, вже в Німеччині, яким запальним і завзятим був дух німецьких студентів, які ніколи не знали перепон у виконуваних своїх завдань і обов'язків.

І тоді я знову роблю серйозно-строгу міну на лекції, переконаю, прошу, напоминаю, підганяю чи сварю, і бідні діти починають вірити, що їм якраз ця музика дуже потрібна.

І ось ростуть і міцніють дитячі пальчики, розсіянний погляд, що блукав поза фортепіаном, раптом повертається до п'яток лінійок, а змучений вираз дитячого личка набирає серйозного вигляду. По довгих муках, так через 7-8 років, сидить уже за фортепіаном, сказати б, без перебільшення пів піаніста чи піаністки. Замість двох тоненьких кісок, пишануться тепер помистецьки зачісані льочки, замість коротеньких ніг, що безсильно звисали або баламкалися у повітрі, стоїть упевнено на двох педалях пара спичастих носиків лякованих черевичків на високих, тоненьких, мов голка, закаблуках. Хвала Богу, немає ще червоних чи сріблястих довгезних нігтів, хоч не раз піаністки просили помилування для їхніх манікюрів, коли вибиралися в суботу на вечірку. У піаністів обов'язково теж ростуть буйні фрезури, старанно вищітквані, випомадувані і дуже пахнючі. Крім цього темний пушок під носом та контрабасовий голос пригадують постійно, що незабаром треба буде артистові „викати". Але нехай — це все так власне має бути, кожний вік має свої права.

Це зміни, однак, назовні, а що діється всередині — Бог Святий знає. Чи ростуть там ті серця, подібно як руки і ноги? Чи родиться в них уже щось виразно гарне, ніжне і обов'язково тепле, чому на ім'я — чуття? Чи прийнялися в тих серцях посіяні звуки відвічної краси, якій на ім'я музика? Чи розбудила вона вже ті молоденькі душі, щоб їм рватися до життя, до світу, щоб вони вміли всміхатися золотому сонцю і зеленій весні? Чи вміють ці, ще не зовсім вироблені пальці

Карай-Дубина

СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РОЗПОДІЛУ ССРС

Кожній людині, хоч частинно ознайомленій з військовою справою, відомо, що простір належить до надзвичайно важливих факторів провадження війни, а в умовах атомово-ракетної війни, поряд з ідеологічним фактором, відіграватиме вирішальну роль. Сучасний „мирний курс” Москви треба розглядати, як один із її маневрів у боротьбі за поширення власної простірності і обмеження просторів вільного Заходу.

Якщо в другій світовій війні стратегічні зусилля обох ворожих сторін спрямовувались переважно до того, щоб розгромити збройні сили ворога на фронтах і лише частинно винищувано ворожі заплілля, то в наступній світовій війні головні стратегічні удари здійснюватиметься, очевидно, в першу чергу на глибоке воро-

---

схопити стобарвну хвилю та тинистий розлив милої казки, чи захочуть і зуміють розказати її іншим?

І тоді якась непевність огортає нас. Бо саме, коли вийти на хвилинку до другої кімнати, ці молоді люди починають вільно розмовляти між собою, на жаль, майже ніколи своєю рідною мовою. А коли повернутись назад, то стихають часом до шепоту, або зовсім вмовкають. Коли ж попрохати рідного слова в своїй хаті, вони воліють замовкнути, а заговорять знову на вулиці, але по-своєму.

І якось боляче робиться на душі, а серце стискає жаль за їх раннім дитинством, за тим розсіяним, але щирим поглядом, за їх природньо-рожевими устами, що вимовляли рідні слова без спротиву, без надуми, без сорому.

Тоді мучить мене одне і те саме питання: „Кому ж послужити своєю казкою, дорога молоде!? Невже загубиш її тут на чужині, розіб'єш арфу своєї душі об холодний, сірий брук?”

Я певна, що це питання нуртує у нас усіх і навіває тривогу над майбутнім нашої еміграції.

Як дуже, однак, хотілося б допомогти тим молодим людям відшукати себе, охоронити їх весну від зимових подувів чужих вітрів, зберегти пісню їхньої душі для рідного краю і свого народу. Як же ж розбудити у них цю свідомість розуміння своїх завдань, повинностей і обов'язків. Як втримати їх біля себе і не дати їм розбігтись, хто куди? Як, врешті, переконати їх у незаперечній красі рідного слова, якого вони так завзято цураються? Як згуртувати їх у їхньому, молодечому, культурному середовищі, де б вони вільно і добре себе почували? Як розбудити охоту до активного суспільно-громадського життя, яке так багато потребує рук до праці.

же заплілля. Зруйнувати вороже заплілля, позбавити його людських резерв, спаралізувати мілітарно-економічний потенціал і придушити волю ворога до спротиву — це головні завдання, до якого прямуватимуть воюючі сторони.

В наступній світовій війні більше можливостей для здобуття перемоги матиме та сторона, яка посідатиме більші запаси ядерно-ракетної зброї та диспонуватиме більшими просторами. Одна ракета стратегічного призначення має таку руйнівницьку силу, що дорівнює силі усіх бомб, скинутих на Німеччину і окуповані нею держави протягом 1940-1945 рр. Однак, всі ці скинені на Німеччину бомби не знищили її мілітарного потенціалу. Із стратегічного погляду Гітлер програв війну лише тому, що не врахував простірність ССРС, і це уможливило Москві маневрувати на них своїми збройними силами. На окупованих німецькими військами не-московських землях ССРС Гітлер запровадив політику „єдиної-неділимої”, зігнорувавши тим самим самостійницькі прагнення не-московських народів, що уможливило Москві зберегти „єдиний, неділимий” ССРС. Крім того в перебігу війни стратегічні простори Німеччини поступово зменшувались, відпадали окуповані Гітлером західноєвропейські держави, а німецьке населення під кінець війни безупинним бомбардуванням психологічно було заломлене.

Значне зменшення простірності унеможливило маневрування німецьких збройних сил, позбавило їх мобільності, захитало в них волю до перемоги. (Тут не розглядаємо гітлерівської національної, ідеологічної та економічної політики супроти окупованих Гітлером народів, яка, безумовно, відіграла вирішальну роль в розгромі 3-го Райху).

На початку війни проти ССРС Гітлер диспонував просторами в 3,2 млн. кв. км., і в перші роки війни вони збільшились за рахунок окупованої України, Білоруси, Литви, Латвії, Естонії, Північного Кавказу та частини Московщини. На початок війни Москва диспонувала просторами в 5,6 раза більшими, ніж Гітлер. Отже, для того, щоб мілітарним силам Німеччини зруйнувати заплілля ССРС, Гітлерові потрібно

було скинуто у 8-10 разів більше бомб на контрольовані Москвою простори, ніж їх скинули на німецькі простори альянти. Такої можливості Гітлер не мав.

За підрахунками західніх військових фахівців, щоб цілком зруйнувати московське запілля, потрібно вистрелити на головні советські промислові центри 30-35 стратегічних ядрових ракет, що з них кожна нищівною силою дорівнювала б нищівній силі всіх бомб, скинутих на простори, окуповані Гітлером в другу світову війну. Для того, щоб взагалі спаралізувати мілітарний потенціал комуністичного бльоку, який розташувався на просторах 35,1 млн. кв. км., потрібно вистрелити не більше як 120-150 стратегічних ракет. Але яку користь дасть людству цілковите знищення величезних просторів Східньої Європи та Азії разом з однією третьою їх населення? Не треба забувати й про те, що 150 атомових стратегічних ракет витворять таку потужну радіацію, яка винищить поза державами комуністичного бльоку і навіть на просторах Канади й Америки мільйони живих істот. Тому сьогодні, крім стратегічних ракет, на озброєнні армії існують оперативного та тактичного призначення ракети і ядрові бомби, які можна застосовувати на більш обмежених просторах.

В наступній війні простірність, поряд з ідейним фактором, відіграватиме майже рівнозначну роль. Москва це дуже добре усвідомлює і тому ще за мирного часу старається поширювати власні простори, творити на вільному Заході так звані „неутральні зони” та „неутралізувати” поодинокі країни.

Про вирішальну роль просторів у третій світовій війні знають західні військові теоретики, вони знають і про те, що московські простори потрібно обмежити ще за мирних часів, і фактично до цього спрямоване оточування ССРСР військовими базами Заходу. Очевидно, базам належить відіграти й іншу роль, яку тут не розглядаємо.

На жаль, західні політики і військові теоретики „забувають” найголовніше: простори ССРСР дорівнюють 22,4 млн. кв. км., але з них на властиву Московщину припадає лише 1,7 млн. кв. км., чужі землі в РСФСР дорівнюють 15,6 млн. кв. км., а поневолені Москвою „союзні республіки” мають 5,2 млн. кв. км. Отже, в

складі ССРСР *зужі, загарбані Москвою, землі дорівнюють 20,8 млн. кв. км.*

Для перемоги вільного Заходу над Москвою в третю світову війну логіка навіть не військовій людині підказує потребу розподілу ССРСР на складові самостійні національні держави, підтримування ще за мирного часу революційно-визвольної боротьби поневолених Москвою народів. Справа революційно-визвольної боротьби не-московських народів в ССРСР це не внутрішня справа ССРСР, як тлумачать деякі західні політики та білі емігранти-єдиномисльці, це — міжнародна справа, справа знищення московського імперіалізму, який завжди загрожуватиме Заходові, поки він існуватиме. Це справа вилучення з московських мілітарно-економічних просторів найважливішого фактору наступної світової війни, подібна до справи вилучення із складу „соціалістичного табору” західноєвропейських сателітних держав, Монголії, червоного Китаю, Північної Кореї та Північного В'єтнаму. З стратегічного плану холодної війни вільний Захід повинен рішуче викинути тактику „стримування комуністичної агресії”. Бо що практично означають пасивні методи оборони? На початках — стримування ворога, потім відступ на приготовані позиції оборони, знову стримування і знову відхід. Західній світ, навпаки, мусить московську імперіалістичну агресію увесь час обмежувати. На європейському Заході таким форпостом обмежування простірності ССРСР є Західня Німеччина та НАТО.

В Прибалтиці та на північному заході ССРСР Москва мусить залишити окуповані нею простори Естонії, Латвії і Литви, а т. зв. Карельська АССР має вернутись до складу Фінляндії.

На південному заході ССРСР найбільшою революційно-національною протимосковською силою є Україна, яка пов'язана з Білоруссю, а через неї і з прибалтійськими державами. Передпільям для України є Білорусь, а оперативнотактичним запіллям — Донщина, Кубанщина, Кавказ. Глибоким стратегічним запіллям мусять бути Греція і Туреччина. Молдавія належить до найближчого тактичного запілля України на її лівому крилі. На південному сході Азії таким глибоким стратегічним запіллям для України є Казахстан, Киргизія, Узбекистан і Таджикистан, а далі Іран.

Середньо-азійські та сибірські простори ССРСР, в значній мірі заселені тепер поневоленими Москвою не-російськими народами та запротореними українцями, разом з Україною відіграли б велику роль в боротьбі проти імперіалістичного колонізатора — Московщини. На азійсько-сибірських просторах ССРСР не-московськими національними територіями є: Таймирська, Евенська, Бурято-Монгольська, Чукотська, Тувінська, Ямало-Ненецька та Агинсько-Бурятська округи, Башкирська, Бурято-Монгольська, Чувашська та Якутська АССР. Крім того до складу РСФСР Москва залучила Дагестанську, Кабардино-Балкарську, Марійську, Мордовську, Північно-Осетинську, Татарську, Удмуртську та Чечено-Інгушську АССР.

Розподіл ССРСР на окремі самостійні національні держави, крім позбавлення Москви простірності, обмежує її людські резерви і різко вкорочує її мілітарно-економічний потенціал. Хоч Хрущов і заявив офіційно на січневій сесії Верховного Совету ССРСР в 1960 році, що на 1. I. 1960 р. советські збройні сили дорівнювали 3, 6 млн. осіб, а після скорочення на 1,2 млн. дорівнюватимуть 2,5 млн., це не відповідає правді. На 1. I. 1960 року Москва мала 4,6—4,8 млн. армію, а після скорочення матиме 3,4—3,6 млн. Московські стратеги не відмовилися від масовості армії, що ствердив недавно генерал-лейтенант С. Красільников, який у своїй статті написав: „У новій війні, безумовно, братимуть участь масові багатомільйонові армії, які потребуватимуть чисельних резерв командного складу та величезних контингентів рядових вояків” („Красная Звезда” 18. XI. 1960 року).

В другу світову війну московські мобілізаційні пляни передбачали, що кожні півмільйона населення мають можливість виставити й поповнювати людським матеріалом одну дивізію. Цей принцип Москва залишила й для третьої світової війни, враховуючи, що ворожа ракетна зброя винищуватиме величезні маси вояцького складу та населення. За офіційними советськими повідомленнями населення ССРСР становить тепер 214 млн. осіб. Таким чином Москва має спроможність виставити 430 дивізій першої і другої лінії. Але коли від Московщини відокремиться або навіть неутралізується не-московське населення, Кремль розпоряджатиме тільки 100-110 власними дивізіями.

Розподіл ССРСР на окремі самостійні держави, а навіть і неутралізація не-московських територій вилучить із большевицької економіки не тільки тяжку промисловість, що існує на тих землях, але також і легку промисловість та сільське господарство. А як відомо, кожна армія, крім ракет та атомових бомб, танків, гармат, кулеметів, літаків і набоїв, потребує хліба, товщів, м'яса і інших видів бойового, технічного та матеріального постачання.

Концепція розподілу ССРСР на окремі національні самостійні держави, а тим самим і категоричне заперечення біло-емігрантського попередришенства дає Заходові в холодній війні проти імперіалістичної Москви нищівну ідеологічну зброю. Ця зброя нічого спільного не має з націонал-фашизмом Гітлера та Муссоліні. Московсько-большевицька та емігрантська єдинонеделімска пропаганда наліплюють фашистський ярлик на ідею національно-визвольної боротьби поневолених Москвою народів. Єдинонеделімці витягають на денне світло рібентропівщину з другої світової війни і залякують нею Захід, а большевицька пропаганда концепції розподілу ССРСР протиставить „союз советських соціалістичних держав” та „дружбу народів”, які ніби добровільно належать до складу ССРСР.

Але чому ж большевики та російські емігранти-єдинонеделімці не таврують фашизмом національно-визвольної боротьби африканських та азійських народів? Та тільки тому, що Москва хоче мати їх як спільників у боротьбі проти Заходу, тому, що в плянах червоних і білих єдинонеделімців передбачаються нові форми колонізації Азії та Африки. Ось чому, коли канадійський прем'єр-міністр Діфенбейкер вказав Хрущову, Подгорному і к-о з трибуни ООН на колоніалізм Москви, коли ЗДА проголосили „Тиждень Поневолених Народів”, советсько-большевицька та еміграційно-єдинонеделімска пропаганда зчинили такий галас, бо ж знищення московського колоніалізму позбавить Москву великопростірності і перетворить її в другорядну державу, яка вже не матиме впливової ролі на міжнародному форумі.

З мілітарного погляду Україна для Москви відіграє роль випадового пляцдарму для утримування в неволі Кавказу та середньо-азійських „советських республік”, а також для

здійснення агресії на Туреччину, Балкани і південну частину Західної Європи. З українсько-го пляцдарму Москва воювала проти Туреччини і на Балканах, з України московський фельдмаршал Суворов розпочав наступ на Італію, в 1919 році большевики використали Україну для наступу на Урал, Сибір, Кубань, Донщину і Північний Кавказ. В другу світову війну вирішальні баталії відбулися не під Москвою та Сталінградом, але на Україні.

Вирішальну роль відіграє український пляцдарм і в третю світову війну. Хто володітиме Україною, той володітиме й Москвою. Позбавити Москву України — це практично означає вилучити з просторів ССРСР найважливіший стратегічно-оперативний пляцдарм.

Окреме місце в системі комуністичного бльоку займають Сибір, червоний Китай, Північна Корея та Північний В'єтнам. Коли б не Аляска, Канада, Японія і національний Китай, сьогодні Москва вже панувала б на Тихому океані. Алеутські острови (ЗДА) замкнули Баренцеве море, а вихід з Охотського моря біля Курільських островів, які належать тепер Москві, контролюється 7-ою американською фльотою. Японія та національний Китай замкнули Японське, Жовте і Східньо-Китайське моря. Таким чином на Далекому Сході Москві унеможливлене панування на тихоокеанських просторах. Але, знову ж таки, створена західним світом охоронна зона на Далекому Сході відіграє лише роль пасивної оборони.

Для західного світу на Далекому Сході існують досить потужні національно-внутрішні сили, що можуть відіграти досить поважну роль в третій світовій війні. Це Якутія, Бурят-Монголія, Тувінська автономна область, Чукотська АССР, мільйони примусових поселенців в Амурській і Магаданській областях, на Алтаї, Камчатці і Сахаліні. Історія знає неодноразові повстання й корінного сибірського населення проти московського колоніалізму, а сибірський протимосковський рух існує сотки років. Його потрібно тільки підтримати, посилити і ще більше завогнати.

Головну загрозу для ССРСР на Далекому Сході становить сьогодні Японія, яка тимчасово спирається на американські збройні сили. Тому Москва тримає на Далекому Сході до 20% усіх своїх збройних сил, що складаються з 20 мото-

ризованих дивізій, 6 танкових дивізій, 2 дивізій тяжкої самохідної артилерії та однієї парашутно-десантної дивізії. Советська авіація нараховує там понад 3 тис. літаків першої лінії та 2,5 тис. літаків другої лінії. Але рядовий контингент збройних сил на Далекому Сході складається переважно з поневолених Москвою народів (а на Україні переважно з москалів). І немає сумніву, коли б на сибірських просторах посилювався революційно-визвольний рух і прийшло б до збройного повстання, вояки стали б на боці повстанців.

Такі головні проблеми стоять сьогодні перед Заходом в обличчі можливої війни. Не штука обкидати простори ССРСР нуклеарними бомбами і тим самим винищити поневолені Москвою народи та сплюндрувати їхні терени. Стратегічною ціллю Заходу має бути позбавлення Москви її найголовнішого ауту — фактору простору. А зробити це можна при умові, коли Захід підтримуватиме національно-визвольну боротьбу поневолених московським імперіалізмом не-московських народів, відмовиться від єдиної-неділимої „матушки Росії” і визнає концепцію розподілу ССРСР на національні складові держави.

ЖЕРТВЕННОСТІ У ЖИДІВ

„Нью Йорк Тайм” з 25-го грудня м. р. приніс цікаву вістку про те, що на терені ЗДА створено нову організацію „Будівничі Американського Юдаїзму”, яка поставила собі за завдання зібрати в найкоротшому часі п'ятнадцять мільйонів доларів. Членом цієї організації може стати кожний, хто внесе в неї щонайменше двадцять п'ять тисяч доларів. Почесний голова цієї організації, кол. сенатор Герберт Г. Ліман з Нью Йорку подає, що члени-засновники (30 жінок і чоловіків) не обмежилися мінімальним членським внеском, а є серед них і такі, що на потреби новоствореної організації склали по чверть мільйона доларів. Організатори сподіваються запланованих \$15.000.000 в короткому часі зібрати.

Коли читаш таку інформацію, мимоволі насувається питання: а якими пожертвами підсилюємо ми боротьбу українського народу за те, щоб став він вільним господарем на своїй землі?

З видавничих новинок

Старанням Українського Інформативно-Видавничого Інституту в Буенос Айресе друкується історія І УД УНА п. н. „Герра і Лібертад” (Війна і свобода) в еспанській мові, автором якої є Юрій Тис-Крохмалюк.

Це саме видавництво видало в еспанській мові військово-історичну студію Юрія Тиса-Крохмалюка п. н. „Батажа де Польша” (Битва під Полтавою).

В. Нестергук

ПОЛІТИЧНА НЕСВІДОМІСТЬ ЧИ СВІДОМА ДІЯ?

Виразником зовнішньої політики кожного уряду є його міністерство закордонних справ і його дипломатичні представники на території інших держав. Тож європейські уряди, призначаючи дипломатичних представників в інших державах, дуже обережні в підборі відповідних людей. Такий представник — це звичайно професійний дипломат із відповідними студіями, практикою та знанням усіх подробиць про країну, на території якої він призначений заступати інтереси своєї держави. Як правило, він знає не лише мову тієї держави, до якої призначений, але й її географію, історію, економіку, політичний устрій, національний склад та всі інші проблеми. Дипломатичний представник з такою підготовкою може інформувати свій уряд про всі сильні й слабкі сторони даної держави і давати своєму урядові вказівки, яку політику він повинен стосувати у відношенні до тієї держави.

Американський уряд, зокрема до 1948 р., призначав своїх амбасадорів без жадної з згаданих вище вимог, що їх ставлять до своїх дипломатичних представників європейські держави. За приклад візьмемо Джозефа Е. Дейвіса, американського амбасадора в Советському Союзі у критичних роках 1936-1938, який опублікував свою книжку п. н. "Mission to Moscow".

Його кваліфікації: правник з економічною практикою, приятель президента Ф. Д. Рузвелта, з яким він працював в адміністрації президента Вилсона і грав у гольф; член Демократичної партії.

Його недоліки: не знає російської мови, не знає ні історії, ні географії країн, що входять у склад московської імперії, коротко кажучи, не знає нічого про державу, в якій мав заступати інтереси своєї країни. У багатьох місцях своєї книжки Д. Дейвіс підкреслює, що він не є професійним дипломатом, і поїхав до Советського Союзу „вільний від упереджень і з відкритим умом”, тобто щойно на місці мав учитися й пізнавати Советський Союз. Знаючи про це, більшовики оточили його своїми вчителями, якими були, зокрема, Літвінов-Фінкельштейн, тодішній народний комісар закордонних справ,

Нейман, Розенгольд і ін. Вони запрошували його на свої „дачі”, де під час прийнять із водкою та кав'яром інформували його про Советський Союз і про різні міжнародні проблеми. Дейвіс безкритично приймав всі ці науки і інформував про них свій уряд.

Які ж були наслідки такого пізнання Советського Союзу „з відкритим умом”? Відвідавши Ленінград і Україну, де він не побачив жадних проблем, Дейвіс з захопленням пише през. Рузвелтові, що „все те, що зробили ці люди за сім років у важкій індустрії — безприкладне... Заводи і устаткування, які я бачив, першорядні... Кожна фабрика має свої дитячі ясла, робітничі клуби, ресторани і інші роди соціального забезпечення для робітників”.

Про візиту у Калініна, тодішнього голови Верховного Совету, під час якої Дейвіс передав свої вірчі грамоти, він звітує президентові Рузвелтові, що Калінін висловив своє вдовolenня, що його, тобто Дейвіса, професійний стаж буде запорукою об'єктивності й незалежності в осудах, без огляду на те, що він почує від неприхильних Советському Союзі дипломатів у Москві. Про цю візиту Дейвіс інформував також свого безпосереднього зверхника К. Гала, тодішнього державного секретаря, відзначаючи при цьому, що Калінін почастував його цигаркою, а він сказав йому на це „спасіба”, що викликало сміх приявних. Очевидна річ, хитрі москалі мали з чого сміятися, приймаючи такого амбасадора.

Звітуючи про засідання Верховного Совету, на якому ухвалено т. зв. сталінську конституцію, Дейвіс докладно зупиняється на описі залі засідань, подаючи її виміри та декорації. Депутати від різних національностей цікавлять його тільки своїми мальовничими народними ношами. Без жадних коментарів він інформує про одностороннє прийняття конституції, про те, що все це видовище було „добре проведене та імпазантне”. Ніяких коментарів про наскрізь облудну й фальшиву конституцію, про різницю між новою і старою конституцією, про національний склад Верховного Совету та політичне значення факту ухвалення нової конституції.

Інформуючи 6 червня 1938 р. про Комінтерн і його діяльність, Дейвіс пише, що практично питання Комінтерну у відношенні до ЗДА має радше академічний характер, а підривна діяльність цієї організації на терені ЗДА така непомітна, що не має значення. Тож його рада: зовсім ігнорувати це питання, бо, мовляв, не варто „вживати сокири, щоб убити муху”. Для Дейвіса Комінтерн, який саме в той час проліз на деякі надзвичайно важливі пости американської адміністрації, зокрема в Державний Секретаріят, це лише муха!

Напередодні вибуху другої світової війни Дейвіс, уже як амбасадор ЗДА в Бельгії, інформує президента Рузвелта в своєму звіті з 18 січня 1939 р., що, на його думку, советська армія багато сильніша, ніж то думають деякі європейські держави, але советський уряд посвячується міжнародному мирові. Крім того без ніяких застережень він повідомляє президента, що представники советського уряду заявили йому, що існує на світі тільки один уряд, якому вони довіряють, — уряд ЗДА на чолі з президентом Рузвелтом.

Також про загрозу комунізму для світу Дейвіс пише в листі до секретаря президента, С. Ерлі з 4 квітня 1938 р., що особисто він не думає, що комунізм є дійсною загрозою для світу впродовж багатьох років.

Такі і подібні інформації висилав своєму урядові п. Дейвіс протягом всього свого амбасадування в Советському Союзі. Тож не дивно, що Москва, яка через своїх шпигунів знала про зміст усіх тих звітів, висловила через Калініна жаль, коли Дейвіс залишав ССРСР, мовляв, був він чесний у своїх оцінках і в своїх намаганнях побачити те, що його цікавило.

На жаль, треба ствердити, що уряд ЗДА після сумного досвіду з п. Дейвісом не змінив по суті вимог до своїх дипломатичних представників, зокрема в Советському Союзі. Правда, тепер в більшості випадків вимагається від представників в інших країнах дипломатичного стажу, але Державний Секретаріят та його амбасадори в Советському Союзі вперто й послідовно стосують у практичній політиці засаду, що Советський Союз це — монолітна держава, яка не має жадних національних проблем, не зважаючи на те, що американський уряд ви-

знав Україну і Білорусь за самостійні держави і дав свою згоду на їх членство в ОН. Таку ж саму політику у відношенні до московської імперії і поневолених нею народів стосують інші організації, які залежать або знаходяться під впливом Державного Секретаріату, напр., представництво ЗДА в ОН, Радіо „Вільна Європа”, Радіо „Свобода” і інші організації.

Наслідком такої політики є те, що, коли цього року на осінній Асамблеї ОН Хрущов заатакував неіснуючий американський імперіалізм, не американські представники в ОН, а канадський прем. Діфенбейкер, австралійський прем. Мензіс і представник Філіппін затаврували Москву, як найбільшу під цю пору в світі колоніальну імперію, що лицемірно виступає як оборонець поневолених народів. Така політика Державного Секретаріату має шкідливі наслідки для ЗДА, і в майбутньому американський нарід може заплатити за неї кривавими жертвами. Божевільними бо є надії політиків, які на виправдання такого ставлення до московської імперії твердять, що це все робиться на те, щоб не зразити собі московського народу. Чи ж не такі самі надії покладали на московський нарід у своїх походах проти Москви Наполеон і Гітлер, але московський нарід завжди ставав в обороні цілості своєї імперії, хоч і терпів від своїх тиранів, білих чи червоних царів. Лише поневолені народи збройно виступили проти московської імперії в боротьбі за свою незалежність.

Тож ми, українці, мусимо невпинно і послідовно вести освідомлюючу акцію серед різних шарів американського народу, домагаючись через обраних нами сенаторів та конгресменів зміни теперішньої політики Державного Секретаріату у відношенні до московської імперії і поневолених нею народів.

ВЧАСНО ВНЕСЕНОЮ ПЕРЕДПЛАТОЮ — ДОПОМАГАЄТЕ В РОЗБУДОВІ „ВІСНИКА”.

ІНСПЛЯПЛАТИ ЛИШ УСКЛАДНЮЮТЬ І ГАЛЬМУЮТЬ ПРАЦЮ ВИДАВНИЦТВА.

З КНИЖКОВОЇ ПОЛИЦІ

ВІЛЬНИЙ СВІТ ЗУСТРІЧАЄ ХРУЩОВА

FRINETEN MOETER CHRUSJTJOV, Стокгольм, Редакція: Іво Ілісте, Авро Горм і Біргер Нерман, 1959.

Цю публікацію видав у шведській мові перед запланованою подорожжю Хрущова до Швеції Балтійський Комітет разом з Естонською Національною Радою, Естонським Національним Фондом та Латиським Національним Фондом у Скандинавії. Коли Хрущов унаслідок великої протестаційної акції відмовився від своєї подорожі, ця брошура була вже в друку. Вона представляє собою збірку статей, що їх написали визначні балтійські та скандинавські політичні й культурні діячі.

Нас, українців, цікавитиме особливо стаття Олександра Каеласа п. з. „Нікіта Сергійович Хрущов“, присвячена в основному українській справі. Автор стверджує, що ще несповна десять років тому ім'я Хрущова було невідоме у політичному світі, однак на Україні Хрущова добре знають за його жорстокість і тому ненавидять. По смерті Сталіна Хрущов зайняв у Кремлі його місце як большевицький вожака. За цей короткий час дійшло вже так далеко, що європейські королівські двори приймають Хрущова у себе як почесного гостя, влаштовуючи для нього пишні бенкети. З Європи взяла собі приклад Азія і Африка. У цьому відношенні Хрущов уже давно перевищив свого вчителя Сталіна.

Автор подає на підставі Великої Советської Енциклопедії та інших советських і, очевидно, білоемігрантських публікацій коротку біографію Хрущова. Отже Хрущов народився 17-го квітня 1894 р. в селі Каліновка на Курщині, південна частина якої становить пограниччя між Росією і Україною. На цій території говорять мішаниною російської та української мови. Батько Хрущова був нібито українського походження і працював як гірник у Донецькому басейні, а згідно з іншим джерелом як коваль у тій же Каліновці. Прізвище Хрущова, пише автор, походить від українського слова Хрущ, хоч як ми знаємо в російській мові також існує це слово і прізвище „Хрущов“ в Росії досить поширене. Спинаячись на шкільному вихованні Хрущова, автор твердить, що молодий Нікіта не хотів учитися, а пізніше обвинувачував царський режим, який, мовляв, не дав йому можливості здобути освіти. Каелас підкреслює, що майже нічого невідомо, що робив Хрущов під час першої світової війни. 1918 р. вступив він до комуністичної партії і брав активну участь у „громадянській війні“ як політрук на південному фронті, головню на Україні. Пізніше він запопадливо доповнював свої недостатні знання. Досягнувши великих ласк у Сталіна, який у січні 1938 р. призначає його фактичним намісником у другій найважливішій республіці Советського Союзу, себто першим секретарем Центрального Комітету Комуністичної Партії України, Хрущов у 1939 році стає членом Політбюро Комуністичної Партії Советського Союзу. За організацію парти-

занських відділів під час другої світової війни дістав він в 1943 р. рангу генерал-лейтенанта. Від березня 1947 до грудня того ж року Хрущов на Україні прем'єр-міністром, а потім секретарем Комуністичної Партії аж доки його не відкликано в грудні 1949 р. до Москви.

Автор статті наводить окремі моменти з новітньої історії України, зокрема проклямоване Центральною Радою 20-го листопада 1917 р. створення Української Народньої Республіки, а згодом, 22-го січня 1918 р., проголошення самостійності України і її відділення від Росії. 9-го лютого того ж року, пише автор, визнали „де юре“ самостійність України Центральні Держави, скоро потім і сама Росія, яка, однак, майже рівночасно вислала на Україну військові загопи для творення заколотів і повалення української влади. Але аж 1920 р. вдалося червоним москалям у непрямії співдії з царським генералом Денікіним осягнути свою імперіялістичну мету. Каелас підкреслює, що в 1921 р. українську регулярну армію замінили народні партизани, і з цим, мовляв, моментом Хрущов рішився поборювати самостійність України як політрук червоної армії. Отже Хрущов, на думку Каеласа, є українським ренегатом. При цьому він завважує, що українські емігранти означають Хрущова як москаля, а москалі як українця. Таке саме замішання панує і в шведській пресі, бо навіть у тому самому творі є Хрущов то українцем, то москалем. Автор є тієї думки, що треба тут брати середину, себто уважати Хрущова зрусификованим українцем, який, мовляв, знає лише дві мови: російську і українську. На ділі ж говорить Хрущов по-українськи препогано, за що його свого часу картав публічно Скрипник: „Як вам, першому секретареві компартії України, несоромно говорити так поганю по-українськи“ або: „Товариші, Хрущов говорив по-російськи, а тому, що ви не всі його зрозуміли, то я те саме скажу по-українськи“. Є це цитати з джерельних матеріялів, які не раз друковано у пресі.

Каелас заявляє, що Хрущов як партійний функціонер по „громадянській війні“ жорстоко ліквідував українських націоналістів. Перший секретар компартії України Лазар Кагановіч (1925-1928) наглядав за чисткою на Україні і на його пропозицію дано Хрущову за його безоглядність супроти націоналістів стипендію для продовжування студій у Москві. За жорстокі розправи Хрущова над українцями Сталін зробив його пізніше фактичним можновладцем на Україні.

Каелас пише, що Хрущов брав участь у ліквідації Косіора, який нібито старався обсаджувати визначніші пости на Україні українцями. Про ліквідацію Косіора при прямій участі Хрущова є досить скуті дані. Знаменне, що Хрущов називав уже мертвого Косіора зрадником партії і Сталіна. Однак це не шкодило Хрущову заявити по смерті Сталіна, що Косіор був невинною жертвою Сталіна і що його треба реабілітувати.

О. Хмурович

ВИСТАВКА УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА В ДЕТРОЙТІ

Виставка українського мистецтва, яку недавно ми оглядали в Детройті, належить до тих нечисленних культурних подій, що виростають понад щорічно влаштовуваних імпрези. Поміж багатьма виставками, що їх організують наші мистецькі об'єднання, остання мала характер всеукраїнської виставки мистців, які живуть і працюють поза Україною. Здається, не випадковим збігом обставин відбулася вона майже рівночасно з ін-

шою імпрезою — влаштованою у листопаді в Москві „Декадою української літератури і мистецтва“. Вже тільки цей політичного характеру факт звертає увагу, що мистецтво, яке повезено в Москву, як репрезентанта української культури, світогляду і характеру, є підмінкою, штучним творивом, фальсифікатом обличчя української людини і творчого шляху, який наша нація вибрала і яким ішла до свого вияву.

Окремий розділ брошури присвячено УПА. Автор згадує при цьому проголошення відновлення української незалежної держави українськими націоналістами 30-го червня 1941 р., за що їх провідників Гестапо запроторило до концентраційного табору в Саксенгаузені. Скоро потім розпочато організування славної УПА. Цю могутню партизанську армію старався Хрущов зліквідувати відділами НКВД та червоної армії по другій світовій війні. Ці бої були дуже вперті і криваві. Автор стверджує, що боротьба українців з москалями перенеслась була на Карпатську Україну, яку москалі інкорпоровали до Советського Союзу.

Калеас заявляє, що ніяк не можна підрахувати людських втрат за час дванадцятилітнього панування Хрущова на Україні. Однак без перебільшення можна сказати, що зліквідованих і депортованих українців було більше як два мільйони.

Калеас з притиском стверджує, що Хрущов добре навчився від свого вчителя Сталіна, як дійти до влади при допомозі інтриг, лукавства і ліквідації своїх власних товаришів і співробітників. Чого тільки не приписують Хрущову в Совдепії: він великий державний муж, провідник, теоретик у ділянці марксизму, ленінізму і т. д., хоч він дотепер не опублікував ані одного твору з ділянки комуністичної теорії.

В усіх статтях публікації помітна ненависть до брутального московського сусіда, при чому вказується на Україну як на жертву московської агресії та підлості.

Цікаво, що балтійці, особливо латиші, які вважають себе за „юберменшів“ у порівнянні з слов'янами (не виключаючи й москалів), а відносно нас стоять під певним впливом поляків, у своїй боротьбі з червоними москалями тепер покликаються і на Україну як на жертву агресії Москви. Публікація призначена для широких мас Скандинавії (Швеції, Норвегії та Данії), де українська проблема не поставлена на належну висоту. Ця маса, треба сподіватися, прийде скоріше чи пізніше до переконання, що боротьба з московським ведмедем без співпраці з великою українською нацією марна і безвиглядна.

Балтійці повинні менше ізолювати себе від українців у своїй боротьбі з Москвою і менше прислухуватися протиукраїнським підпентам польських імперіялістів. Публікацію треба уважати за додатне явище на шведському книжковому ринку.

В. Орелецький

Наша батьківщина найглибше відчуває своє поневолення в духових виявах, в творчих виявах культури, отже й в образотворчому мистецтві. Адже ж мистець перестав там бути творцем, він може бути тільки відтворювачем чужих ідей, трансформатором чужих національних традицій, пропагатором колоніальної політики і, що найбільш трагічне — служити зняряддям економічної експлуатації та духового калічення-русифікації власного народу. Бо такі завдання накидає Москва українським мистцям спеціальною формою „творчої методи“, так званім соціалістичним реалізмом.

Український народ постійно йшов власним шляхом, і цей шлях виразно зазначений в історії світової культури. Про це свідчать тисячолітні пам'ятки писаної й неписаної історії нашого народу. Цей шлях виразно відмінний від московського, позначеного іншими джерелами, традиціями та законами розвитку.

Завдання українських мистців, письменників і літераторів, яких возили до Москви, щоб вони там репрезентували нову культуру української „соціалістичної“ нації, взоровану на „передовій“ московській культурі, полягають головню в тому, щоб заперечити традиції наших батьків і дідів, щоб стерти їхні сліди в пам'яті народу, як стирає і вирівнює окупант фундаменти наших святинь, щоб вони заложеними в них ідеями предків не заражували нащадків, як це сталося з Війчуком та його учнями, яких навіть імена не вільно згадувати.

Великий обов'язок спадає на українську спільноту, що живе поза межами советського терору й насильства. Згадати б тільки, що 78 учасників виставки в Детройті мали заступати не лише українську еміграцію, усі існуючі серед неї мистецькі течії, школи і напрямки, але — 40-мільйоновий нарід, якому давно пора було б бути 60-мільйоновим і на світових виставках бути заступленим найкращими з найталановитіших.

Біля одної сотні мистців мусять виповнювати програму, створену умовинами неволі, бездержавности, обставинами периферійности та провінційности, мусять в'язати вузли порваних ниток традицій великого минулого своєї культури і рівночасно нав'язувати контакти з новими формами вислову.

Саме в цьому аспекті виставка в Детройті була небуденним явищем. Заслуговує вона не лише на згадку в пресі, але й на відповідне обговорення показаних там творів, обговорення творчих профілів мистців-учасників, їхніх ідейних тенденцій.

Нас цікавить, наскільки українські образотворчі мистці свідомі своїх завдань, наскільки ті завдання вони виконують. Як вони включаються в творчі процеси, що відбуваються на Заході, що роблять для творення того мистецтва, що ми його називаємо сучасним, і — ще важливіше — що роблять для творення того мистецтва, що повинно називатися і називається — українським. Врешті нас дуже цікавить, чи українське мистецтво знайшло в сучасному мистецтві свої нові форми вислову. Чи перемогло воно і в якій мірі хворобу мистецтва дев'ятнадцятого сторіччя, дегенеративну форму реалізму — натуралізм, що відмовив мистцеві права суб'єктивного вислову, а народам — національного стилю.

Приїхавши на виставку, ми цікавилися, чи існують зв'язки поміж мистцями, що виразно заступають три генерації, три живі естафети нашого століття. А коли ці зв'язки існують, то в чому вони виявляються і, найважливіше, куди всі вони разом прямують. Йшли ми на виставку свідомі, що доведеться оглядати твори мистців, які активно включилися в „революцію” модерністичного мистецтва перших десятиріч нашого століття (Архипенко і Гринченко), що побачимо мистців, які кидали мости порозуміння між минулим і сучасним (В. Кричевський), побачимо мистців у полоні минулого і тих, що ми сподівалися й знали, що вони і їх мистецтво — це наша сучасність. Ми схвильовано шукали творів, на яких ми могли б побачити нашу сучасність, бачену очима українського мистця, відчуту його серцем, оформлену його умом, — творів, які сказали б те, чого не скажуть і не можуть сказати мистці, що поїхали в Москву „звітувати” в імені України.

Дякуючи патріотичній громаді українців Детройту, зокрема ініціативі мистця Михайла Дмитренка і визначної громадянки того міста Марії Бек та її брата Івана, що подбали про прекрасне приміщення Вейн Стейт Університету і потрібні фінансові забезпечення, виставка стала реальним фактом. У руках глядачів перергортались листки ілюстрованих каталогів, що допомагали їм орієнтуватися не лише в пляні розміщених експонатів, але й знайомитися з мистцями, з їх біографією. Каталог виданий дбайливо і, як ціла організація виставки, показує вмилу руку.

Виставка мала ретроспективний характер. Її завданням було показати ідеологічний і якісний стан українського образотворчого мистецтва на еміграції. Організаторам виставки не залежало на кількості експонатів, не залежало їм і на тому, щоб мобілізувати всіх мистців, які є поза межами України. Однак дуже залежало, щоб усі мистці, які можуть дати вклад у цей образ нашого мистецтва, були заступлені, і то якнайкраще.

Українське мистецтво репрезентоване було творами дуже широкої стилевої гами. Починаючи від реалістичної школи з завдатками імпресіонізму, ми бачили також твори, виразно позначені імпресіонізмом, бачили глибоко суб'єктивістичні вияви експресіонізму. На виставці можна було оглянути всі фази кубізму, — того, що вже почав народжуватися у фовістів (Дерена), чи того, що його репрезентують „класики” кубізму (Пі-

кассо, Леже), або зовсім абстрактного малярства, що вийшло по лінії і кубізму і експресіонізму (Кандінський).

Крім цих модерністичних тенденцій і їх протилежного бігуна, реалістичної школи, що обороняє позиції останніх десятиліть минулого століття, зарисовується велика група індивідуалістів, що, синтезуючи здобутки модерних течій або сягаючи в скарби мистецьких форм давніх стилів українських традицій, видвигають нові форми, позначені українським характером і рівночасно сучасністю українського світовідчужання.

Цей факт — це чи не найважливіша прикмета виставки в Детройті, що в той спосіб засвідчила існування безперервного розвитку українського мистецтва, існування зв'язків з традиціями минулого, тими національними традиціями, що їх в Україні плепати забороняється, як вияви буржуазного мистецтва та формалізму.

Український глядач, що не має нагоди часто відвідувати виставки українського мистецтва, а тим більше такого характеру, як виставка в Детройті, звичайно не дуже цікавиться мистецькими виставками народів країни, в якій живе. У висліді цього він не має спромоги оцінювати твори іншим критерієм, як той, що в нього існує, — критерієм свого виробленого смаку. Але наш глядач хоче пізнати закони естетики, він з пошаною ставиться до мистецтва, він погребує його і інстинктом, вродженою культурою його відчуває. І все це він доказує своєю участю на українських виставках.

Ми були не лише глядачами, ми також спостерігали інших глядачів. Цікаво, що, не зважаючи на два дуже шкідливі упередження — снобізм мало освічених людей і людей з комплексом меншовартості, які беззастережно захоплюються модернізмом, а в другому випадку обмежених консерватистів, теж снобів, що не можуть розвивати і не вміють вийти поза закони мистецтва, визначені натуралізмом, — більшість з-поміж глядачів щиро, без глумливих посмішок, просили пояснень, допомоги пізнати стежки, що ними йдуть наші сучасні мистці. Українська громада серйозна, поважна, як і її завдання, як і ціла наша національна проблематика.

Правда, ми не можемо замовчати, що й серед мистців є сноби, що прояви епігонізму трапляються й серед них. Але це не понижувало загального рівня виставки, в якій переважала творчість мистців індивідуально дозрілих, свідомих свого творчого обличчя і вислову.

Не забуваймо також психологічного підкладу творчих процесів, що відбуваються в нашому мистецтві. Зрозуміймо, що нація, якій заборонено творити (бо ж „соціалістичний реалізм” є лише ілюстрованою формою пропаганди московського колоніалізму і русифікації), в особі своїх представників, які опинилися за кордоном, використовує творчу свободу, і що ця свобода інколи, самозрозуміло, може бути перенаголошена. Особливо це стосується до тих наших мистців, які оформлювали себе вже на ґрунті чужих мистецьких традицій, яких контакт з українським мистецтвом, крім нечисленних репродукцій, утримується переважно че-

рез співпрацю або хоч би спільні виставки з поколінням, що світоглядом оформилося ще в Україні, в українських школах, на українських традиціях. Вже хоч би цей один приклад доказує, яке велике позитивне значення має влаштування таких виставок, як в Детройті.

Завдання українського мистецтва на еміграції — приготувати мости, перевірити броди, набути досвіду для того походу, що його відбуватиме визволена українська нація. Маленька збірка поезій В. І. Антонича, коли брати до уваги формальний бік справи, важливіша, як цілий період української підсоветської поезії після ліквідації неоклясиків. Кількість раз-у-раз повторених форм (поминаючи навіть те, що все це ворожа нам пропаганда) не доказує, що ця поезія розвивається.

Один Петро Холодний (а таких на еміграції є більше) для українського мистецтва має більше значення як десятки українських мистців, що тисячами своїх полотен обліплювали виставкові приміщення Москви на „Декаді української літератури і мистецтва“. Один Михайло Черешньовський (а він не самотній) більше висловлює українське мистецтво, як всі ті українські скульптори, які змушені творити нові „традиції“ української „соціалістичної“ нації, тобто нації без особливостей характеру, без творчої індивідуальності. Таке мистецтво має своїм завданням обернути народи в безобличну масу, в сирівець, з якого хоче Москва створити єдиний „советський народ“, сформований на зразках московського народу.

Ми вповні свідомі того, що позиція українського мистецтва в світовому мистецтві не відіграє більшої ролі, як політична сила української нації в міжнародному аспекті. Але рівночасно, якщо можна робити подібні порівняння, українське мистецтво потенційно має такі ж перспективи і такі ж завдання, як і українська нація в світовій розгрі сил. Сьогодні її стараються „не добачати“, але завтра вона може спричинити потребу передрукувати всі атласи в усіх країнах світу. Саме свідомість таких завдань (а мистецтво постійно прицілюється в майбутнє) згуртувала мистців на виставці, що була їхнім звітом перед своєю суспільністю, була маніфестацією служби батьківщині, була відповіддю на „Декаду української літератури і мистецтва“ в Москві, була в якійсь мірі для американців інформацією про українську культуру.

Так цю виставку зрозуміло українське громадянство. І тому виставка перетворилась у фестиваль українського мистецтва з виступами оркестр, хорів, сольових співаків і музик Детройту та Нью Йорку.

Дати характеристику всіх мистців, їх творчості в одинакових творах — річ, яка виходить поза межі цієї статті. Наведемо тільки прізвища мистців. Отже, з терену Америки брали участь: А. Архипенко, М. Анастасівський, П. Андрусів, В. Бачинський, В. Валяс, В. Божемський, І. Вукоємська, О. Булавицький, М. Бутович, М. Черешньовський, П. Холодний, М. Гарасовська-Дацишин, С. Гординський, Д. Горняткевич, А. Дараган, Г. Доценко, С. Кіндзерявий-Пастухів, О. Климко, А. Коломісць, В. В. Кричевський, К. Кричевська, Л.

Кузьма, В. Ласовський, С. Литвиненко, А. Малюца, П. Мегик, К. Мілонадіс, М. Мороз, Л. Морозова, Б. Мухин, М. Мирош, А. Оленська-Петришин, М. Ольшанська-Стефанович, З. Онишкевич, М. Осінчук, Б. Пачовський, В. Певний, Н. Погребенська, І. Прийма, С. Рожок, Т. Шепко, Ю. Шероцька, М. Шрамченко, О. Теодорович, К. Трохименко, Б. Титла, В. Вайлянд, Я. Вижицький. Більшість вчислених мистців належить до ОМУА в Нью Йорку і Філадельфії. Друга група мистців, що належить до УСОМ з осідком в Торонто, заступала українських мистців з Канади: К. Антонович, А. Бабич, М. Відняк, Ю. Буцманюк, М. Дмитренко, І. Кейван, Р. Коваль, А. Кирилюк, М. Левицький, П. Магденко, І. Носик, Г. Новаківська, І. Шумська-Мороз, В. Стебельський, С. Стеців, А. Струвер, П. Сидоренко, О. Теліжин, Д. Залуцька. З Франції брали участь О. Грищенко і С. Зарицька, а з Німеччини С. Борачок і Г. Крук. З Аргентини прислав твори В. Пономаренко, а з Венесуелі Г. Мазепа.

На виставці були представлені також твори мистців, що в останніх двох десятиріччях померли. В каталозі зазначено такі прізвища: М. Азовський (Аргентина), В. Гр. Кричевський (Венесуеля), А. Павлось і М. Радіш (Америка).

Та, не зважаючи на тверді умовини нового побуту, на простори, віддалені тисячами миль, поділені морями й океанами, розмежовані кордонами держав, серця українських мистців б'ються спільною творчою снагою і свідомістю обов'язку. Адже ж кожен з них пам'ятає, що мусить говорити не лише за себе, але й за тих, що їх там, в Україні зломано, і за тих, які воліли навіки замовкнути.

ДОБРИЙ ПОЧІН

На товариській вечірці, яка відбулася 17-го грудня м. р. з нагоди річних загальних зборів 12-го Відділу ООЧСУ у Джерзі Ситі, Н. Дж., започатковано цього-річну збірковою акцією на підсилення визвольної боротьби з московсько-большевицьким імперіалізмом і колоніалізмом. На заклик нововибраного голови 12-го Відділу п. І. Цьолка присутні склали 390 доларів, а саме:

По \$50.00: 12-ий Відділ ООЧСУ, Михайло Пилипчак, Денис П.

\$35.00 — Михайло Круп'як.

\$30.00 — Григорій Бура.

По \$25.00: Іван Цьолко, Петро Вох.

По \$20.00: Антін Шубак, Ярослав Гавур, Дмитро Дидик.

По \$10.00: проф. Евстахій Ясінювський, Теодор Шерг, Володимир Кульчицький.

По \$5.00: Осип Зубрицький, Степан Зарічний, Лев Зиман, Іван Петрівський, Мирон Кучера, проф. Павло Савчук, Іван Кравчук.

Управа 12-го Відділу ООЧСУ повідомляє, що така щасливо розпочату збірку Коляди на Визвольний Фонд продовжуватиме до кінця січня 1961 року.

Другий приклад жертвенности та зрозуміння потреб визвольної боротьби дав п. Дмитро Залізник, член 2-го Відділу ООЧСУ в Нью Йорку, складаючи \$80.00 як коладу на Визвольний Фонд.

А. Орликовський

ПОЛЬСЬКИЙ КОНГРЕС У ЗДА

„Ми знаходимося сьогодні в найкращому політичному та стратегічному положенні. На заході — слаба й поділена Німеччина, якої нічого боятися. А на сході Китаю теж не треба боятися, бо між Польщею та Китаєм маємо буферну державу — Советський Союз”.

(Сучасна польська сміховинка, що віддзеркалює брак політичного реалізму американської Польщі).

Саме в той час, коли в Об'єднаних Націях відбувався з'їзд представників біля сотні держав, а на пленарних засіданнях ООН промовляли найвизначніші особи західного та східного, комуністичного блоку країн, в Чикаго відбувався Конгрес американської Польщі, на якому, крім видатних польських особистостей, промовляли чільні постаті американського уряду, включено з през. Д. Айзенгавером, членами Сенату та Палати Репрезентантів.

Польсько-американський світ мав особливо сприятливі умовини для відбуття свого Конгресу, бо це був час найбільшого з'їзду світової дипломатії, найбільшого напруження змаганні за світові ідеологічні та політичні позиції, з участю, з одного боку, шефа польського крайового уряду В. Гомулки із штабом радників, а з другого — диктатора СРСР, Хрущова, фактичного протектора сучасної Польщі.

В обличчі непевності польських західних кордонів та наростаючої ворожості до розросту московського імперіалізму в західному світі, треба було сподіватися, що польський Конгрес справи своїх давніх „кресів” таки не помине і в якійсь формі здефініює справу волі, престижу та гідності тих народів, які на колишніх польських східних просторах, тобто в Західній Україні, Західній Білорусі та в литовській Виленщині, становили до 1940 р. абсолютну або щонайменше релятивну більшість, а нині опинилися в складі советських республік під владою Москви.

6-го жовтня 1960 р. польська преса в ЗДА опублікувала текст резолюції згаданого вище Конгресу. Читаючи ту резолюцію, кожна думаючи, політично грамотну людину мусіло охопити почуття подиву, бо й як же могло бути інакше, коли, наприклад, в питанні хоч би московського імперіалізму та комунізму, стоїть там таке: „Закликаємо американський нарід до мобілізації всіх сил моральних та матеріальних для боротьби з комуністичним імперіалізмом”. Дозволимо собі поставити питання: чи з упадком комунізму в світі чи навіть тільки в Росії — СРСР поневолені Москвою народи стануть вільними й незалежними? Чи політична залежність Польщі від Росії зв'язана лише з комуністичним устроєм Польщі, чи може із... стаціонаванням у ній російських збройних сил?

Невже польські провідники не можуть зрозуміти, що нещастя сучасної Польщі лежить у першу чергу в самому росіянізмі, який піднявся нині до юберменшів-

ства і для якого комунізм є лише плятформою до розросту, так само, як колись такою плятформою був панславизм та московське православ'я. Або точка з резолюції: Конгрес „закликає уряд ЗДА категорично відкинути всякі советські домагання, які зміряють до визнання З'єдиненими Державами статусу кво за тривалий стан речей в країнах за залізною заслоною. Було б це рівнозначне з визнанням советського панування в тих країнах і вступом до їх включення в склад Советського Союзу, яка то доля вже стрінула братні нам Литву, Естонію та Латвію. Саме навпаки, справу привернення цим країнам свободи, незалежності й демократичного устрою повинні внести ЗДА на форум ООН при найближчій нагоді”.

Це значить, аби лише були вільні від советської геґемонії три балтійські республіки — і мир в Європі буде осягнений, московський імперіалізм перестане існувати, а доля інших народів СРСР, які в 1919—1921 рр. мали свої незалежні держави — неважна. Українцям, колишнім польським підданам, відомо про наївність поляків в оцінюванні советської імперіалістичної сили. За цю наївність польський нарід уже на початку другої світової війни гірко заплатив. Так чи ще мало втрат мусіли зазнати поляки, щоб зрозуміти стратегічну та територіально-економічну силу російської імперії навіть в кордонах 1939 року? Чи не здають собі справи польські політики з того, що СРСР навіть звужений до стану 1939 року, через 20—25 років у новій спілці з Німеччиною почав би збирати старі царські, потім „руські” (по Карпати, Тису, Прут і Вислу), і врешті слов'янські, православні землі на просторі половини Європи?

Третя теза резолюції: „Конгрес американської Польщі не припинить своїх намагань привернути Польщі на сході кордони з 1939 р... Польські східні землі силою піддані советській тиранії, вилюднені масовими депортаціями і врешті передані комуністам в Ялтинському договорі проти волі й відомости населення і легального польського уряду”. Для людини з Африки, не ознайомленої з справою т. зв. польських до 1939 р. східних територій, видаватиметься, що на тих територіях переведено над поляками геноцид. Немає в резолюції ані слова згадки про панівне непольське населення цих земель. Так чужинець, поглянувши на мапу СРСР, хоч і побачить, що Львів та Вильно належать тепер якійсь „Радянській Україні” і „Радянській Литві”, але подумає, що Москва насильно включила польські території до України та Білоруси тому, що в сусідстві не було ще тоді польської советської республіки.

Як бачимо, провідники Польщі свідомо допустилися неґації етно-національних прав 7.500.000 української, 2.000.000 білоруської та 300.000 литовської меншин колишньої Речі Посполитої, що по суті їх перейняли до себе їхні советські республіки. Жадного насильства над польською національністю не було. Для польської кон-

ОУН — УПА — УТВР В ПОЛЬСЬКОМУ НАСВІТЛЕННІ

Ян Гергард, „*Luzy w Bieszczadach*” („Лузи в Бещадах”), книжка вже обговорювана на сторінках української преси. Видана в Польщі Міністерством Народової Оборони в 1959 році, накладом 10.000 примірників.

У цій короткій нотатці хочу зупинитися на післяслові автора, в яким він спершу говорить про свою причетність, як старшина, до польського війська, що брало участь в боротьбі з УПА на Закарпатті, а далі подає структуру нашого підпілля на підставі матеріалів, які знаходяться в архіві польського Міністерства Народової Оборони. Тому слово дамо автору книжки:

Українська Повстанська Армія створена була в 1943 році званою перед війною Організацією Українських Націоналістів. Цілим українським рухом керувала Українська Головна Визвольна Рада та її Головний Військовий Штаб, якому підлягали Крайові Штаби, а саме: УПА „Схід” (Поділля), УПА „Захід” (б. воєводства Львівське і Станіславівське), УПА „Південь” (Карпатська Україна). На Закарпатті, тобто на українських землях, які ввійшли в склад Польщі, діяли відділи УПА „Захід”, згуртовані в окрузі ч. 6, яка була поділена на три підокруги: „Лемко”, „Вастіон” і „Данилів”. Підокруга „Лемко” обіймала повіти Сяницький, Ліський, Новосандецький та частину Перемиського, підокруга „Вастіон” — терени в границях на захід від ріки Сяну та північну частину Перемиського повіту, а підокруга „Данилів” — західну частину Томашева і повіти Володавський, Грубешівський та Білоподільський. В підокрузі „Лемко” діяли сотні: Біра, Бродича, Бурлаки, Громенка, Гриня, Крилача, Ластівки і Стаха. Підокруга „Вастіон” розпоряджала сотнями: Бриля, Калиновича, Крука, Нирка і Тича. В підокрузі „Данилів” виступали сотні: Чесни, Давида, Дуди і Яра.

Кожна сотня мала від 80 до 180 стрільців і поділялась на три-чотири чоти, а кожна чота — на три рої. Сотні лучено в курені. В склад куреня входили 3-4 сотні. На чолі округ і підокруг стояли Команди, які склалися з команданта, шефа штабу, політичного референта і секретаря штабу. До них був прикріплений малий відділ охорони. Команда куренів і сотень складалася з командантів, політичних референтів, харчових та військових інструкторів. До куренів і сотень прикріплені були відділи жандармерії.

Політичною організацією ОУН на Закарпатті керував Крайовий Провід, у склад якого входили: Крайовий провідник, військовий командант УПА і референти: організаційний, пропагандовий, господарський і Служба Безпеки (політична поліція). Крайовому Проводові підлягали районні й місцеві провідники ОУН.

В 1945 році відділи УПА на території Закарпаття сполучено в т. зв. „Групу Сян”, на чолі якої став Ярослав Онишкевич (Орест); крайовим провідником був Ярослав Старух (Стяг), а провідником Служби Безпеки Петро Федорів (Дальнич).

Збройну діяльність УПА ділить автор на три періоди:

Перший період — літо 1944 — весна 1946 рік. Це повне опанування терену діянням збройних сил УПА.

Другий період — літо 1946 — весна 1947 рік. Це невдала польська контракція, що мала назву „Операційна група Ряшів”, в якій брали участь 8-ма і 9-та дивізії польського війська та війська внутрішньої безпеки, горожанська поліція та війська охорони пограниччя. В тім періоді збройні сили УПА переходять у гірські лісисті райони, забезпечені системою бункрів, і дають належну відсіч польським військам. Цей період замикає автор смертю польського генерала Карла Сверчевського 28 березня 1947 року, який гине в боротьбі з відділами УПА під Яблонками.

Третій період починається від 17 квітня 1947 р., тобто від створення польської операційної групи „Висла”, на чолі якої стає генерал Степан Моссола. Ця група складалася з кількох дивізій польського війська, війська внутрішньої безпеки, а також горожанської міліції та війська охорони пограниччя.

Почалась боротьба на життя і смерть; поляки, розпоряджаючи переважними силами, десантують курінь Рена, що діяв у повітах Сянік, Кросно і Ясло; курінь Вайди, — повіти Сяницький і Ліський; курінь Залізняка, — повіт Перемиський і Любачівський, та курінь Беркута, — повіт Грубешівський і Томашівсько-Любельський.

Березнем 1948 року закінчує автор третій період героїських збройних змагань УПА на західних українських землях, званих Закарпаттям.

О. М-тея

ВІДДІЛИ ООЧСУ ВІДЗНАЧАЮТЬ СВОЄ ДЕСЯТИЛІТТЯ

ПІТСБґУРГ, ПА.

В неділю 25-го вересня м. р. 21-ий Відділ ООЧСУ в Пітсбургу відзначив 10-ліття свого існування ювілейним бенкетом, у якому взяли участь членство 21-го Відділу ООЧСУ і численні гості.

Про десятиліття Відділу і його вклад в цілість суспільно-громадської і політичної роботи Пітсбуржчини говорили: голова п. Павло Германський і член Управи п. Петро Годованець.

З привітом від Головної Управи ООЧСУ і з короткою доповіддю про деякі важливі моменти з діяльності ООЧСУ на американському терені виступив організаційний референт Головної Управи мгр. В. Боровик. Він також підкреслив колосальний вклад Організації Визвольного Фронту ньюйоркської метрополії у підготову і переведення протихрущовських маніфестацій перед будинком ОН в Нью Йорку.

Крім цього на бенкеті промовляли: головний президент УНПомочі п. Василь Шабатура, голова Об'єднаних Українсько-Американських Організацій Західної Пенсильванії п. Дмитро Старощак, п. Євген Білинський, п. Володимир Коваль від Осередку СУМА, п. Михайло Дуткевич, п. Василь Сачко від Відділу УККА в Пітсбургу. Церемоніальним тостмайстром бенкету був п. Володимир Мазур.

Управа 21-го Відділу ООЧСУ з нагоди 10-літнього ювілею одержала ряд письмових привітів, серед них:

від Відділів ООЧСУ в Лорейні, Трентоні, Шікаго, Рочестері, Амстердамі, Бінгемптоні, від Осередку СУМА в Акроні, Огайо, від Відділу ОДВУ в Пітсбургу, а також від поодиноких громадян Пітсбуржчини.

Н. С.

БІНГЕМПТОН, Н. Й.

29-го жовтня ц. р. від довшого часу дуже активний Відділ ООЧСУ в Бінгемптоні відзначив урочистим бенкетом десятиріччя свого існування. Святочну частину свята відкрив місцевий парох, о. Т. Лазор, ЧСВВ, а голова Відділу, пан Е. Курило, привітав гостей, яких зібралося понад 120 осіб, що є великим успіхом в такому відносно малому скупченні українців, як Бінгемптон. По прекрасній вечері, уладженій панями, членкинями громади, п. Курило представив присутнім головного промовця, проф. М. Чировського, містоголову Головної Управи ООЧСУ, який у своєму слові підкреслив причинову пов'язаність між байдужністю Заходу до нашої визвольної боротьби і невідрадною міжнародною ситуацією. Від ГУ ООЧСУ привітав Відділ із його десятиріччям мгр. В. Боровик, організаційний референт Головної Управи.

Усні привіти склали: п. Чортописький, голова Відділу ООЧСУ в Рочестері, п. Іванойко, голова місцевого Відділу УКА, пластунок І. Здеб, від пластового куреня „Орел”. Мгр. В. Гірний, секретар Відділу-ювілянта, склав вичерпний звіт з його діяльності за десять років. Письмові привіти наспіли від Відділів ООЧСУ в Воффало і Пітсбургу. Офіційну частину закрав коротким словом і молитвою о. Н. Феціца, ЧСВВ. Програмою провів пан Е. Курило.

Мистецька частина головним чином складалася з народних танців, виконаних танцювальними групами із Бінгемптону, під керівництвом п. Маґери, з Рочестеру, під керівництвом п. Несторовича, і Елмайри, під керівництвом Салькова. Серед виконавців треба відзначити передусім сумівок Марію Климовську і Анну Стецько та сумівців В. Орицака і О. Василева. Вечір характеризувався дуже приємною атмосферою і був надзвичайно вдалою імпрезою.

О. Л.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

30-го жовтня м. р. у великій залі місцевого Українського Дому відбулося ювілейне свято з нагоди 10-річчя 12-го Відділу ООЧСУ.

Офіційна частина свята складалася з вступного слова п. Євгена Ясінювського та привітів від Головних Управ: ООЧСУ — п. сотник Кононів і СУМА — п. Ярослав Гавур. Від членів-засновників Відділу промовляв п. Підгородецький, а від місцевої громади відомий громадський і політичний діяч Марсел Ваґнер. Численні привіти склали представники навколишніх Відділів ООЧСУ, СУМА та інших українських організацій і товариств. Звітну промову виголосив голова Відділу-ювілянта п. Іван Цюлко. Святочну промову виголосив проф. П. Савчук.

У мистецькій частині виступали: духовна оркестра „Сурма” — дириґ. п. Ів. Драґан, пані Іванна Кононів

і пані Валі Калин, письменники-гумористи п. Іван Керницький і п. М. Понеділок; крім того з деклямацією виступила панна Марія Гаврилук із народними танками група юних сумівців.

Ювілейний бенкет розпочався молитвою, яку провів приватний на святі о. З. Бачинський. Святом керував діловий комітет на чолі з головою п. Ів. Цюлком. Бенкетовою частиною завідували Григорій Бура, пані Гаврилук та інші. Тостмайстром був п. Яр. Гавур. Після бенкету була забава з танцями.

А. Б.

ПАССЕЙК, Н. ДЖ.

В неділю 13-го листопада м. р. дім Української Централі став місцем підготовки до ювілейного торжества. Від год. 11-ої ранку збиралися тут члени місцевого Відділу ООЧСУ, члени Осередку СУМА і юні сумівці. Із сусідніх громад стейту Нью Джерзі прибули делегації від Відділів ООЧСУ і Осередків СУМА.

О год. 11.30 на площі біля Централі почав формуватися похід до українських церков: Православної і Католицької, щоб посвятити два прапори, організаційний і національний. В перших рядах стають куми, представники українських центральних і місцевих організацій, чільні громадяни.

О год. 11.45 похід розділився на дві частини. З організаційним прапором частина походу іде до УПЦеркви, а з національним — до Української Католицької Церкви.

Після посвячення обох прапорів біля католицької церкви формується великий похід всіх учасників, який під звуки духової оркестри маршує вулицями Пассейку до Української Централі.

У великій залі відбувається урочисте передання посвячених прапорів представником Головної Управи ООЧСУ мгр. В. Боровиком голові 7-го Відділу ООЧСУ, який в свою чергу передає їх хорунжим. Після цього всі учасники сідають за столи, приготовані до ювілейного бенкету. П. Михайло Яремко в імені ювілейного комітету відкриває офіційну частину, представляє присутніх гостей і передає далі ведення бенкету тостмайстрові Ст. Покорі.

Із святочним словом і привітом виступив мгр. В. Боровик. Від Екзекутиви УНПомочі і редакції „УНСлова” присутніх вітав п. В. Мазур, а від Головної Контрольної Комісії п. Петро Тибор. Понад 15 представників місцевих і центральних Організацій вітали 7-ий Відділ ООЧСУ із десятилітнім ювілеєм.

Посадник Пассейку, мр. ДеМуро, вислав свого особистого секретаря, який вітаючи учасників бенкету запевнив їх, що 22-го січня 1961 року український національний прапор знову повітатиме на міських рагуші.

Під час бенкету відбулася мистецька програма, в якій взяли участь струнна оркестра юних сумівців під управою проф. Третяка, духовна оркестра із Джерзі Ситі під управою п. Драґана та артисти пані Іванна Кононів, Валя Калин і проф. Борис Базалья з Ірвінгтону.

Н. П.

НА ФОНД ДОПОМОГИ РОДИНИ СЛ. П. СТЕПАНА БАНДЕРИ ЗЛОЖИЛИ:

(Імена жертводавців проголошуємо в порядку надходження)

ЧЕСТЕР, ПА. (Продовженні з попереднього числа)

По \$1.00 — І. Бідей, М. Максимик, К. Кізюк, В. Микита, М. Даців, О. Сарахман, М. Ціхановський, В. Гнатів, Й. Чарнець, В. Михалович, М. Овчар, І. Чарторинський, Н. Мамчин.

ВЕЙНЕ, Н. ДЖ.

Листа ч. 941 — збірщик В. Держко — \$12.00.

По \$5.00 — В. Держко.

По \$2.00 — І. Борис, П. Гуцук, Е. Ласенко.

По \$1.00 — П. Стефанюк.

СОМЕРВИЛ-МЕНВИЛ-РАРИТАН, Н. ДЖ.

Листа ч. 942 — збірщик С. Мельничук — \$181.00.

По \$25.00 — В. Матіів, В. Комарницький.

По \$20.00 — О. Грушецький.

По \$15.00 — М. Габер, М. Рудяк.

По \$10.00 — О. Палагицький, А. Фецинець.

По \$7.00 — В. Ясіновський.

По \$5.00 — Т. Транзілюк, М. Захарко, С. Мельничук, Ю. Ясіновський, М. Ровенко, О. Геречко, Д. Рохман, Анна Стефанишин.

По \$2.00 — О. Кікта, П. Ядук, В. Добуш, Степанія Гаврилук, Д. Федорців, В. Бойко.

По \$1.00 — І. Гнідь, Софія Петльована.

НЮ БРІТЕЙН, КОНН.

Листа ч. 946 і 947 — збірщик Я. Розборський — І.

По \$10.00 — М. Радович, 254 Відділ УНС.

По \$5.00 — М. Михайлишин, С. Рочняк, П. Зборовський, Лопатчук, В. Смарин, І. Любосько, Я. Розборський, І. Гудима.

По \$4.00 — В. Гірний.

По \$3.00 — І. Роповський.

По \$2.00 — В. Луців, А. Попик.

По \$1.00 — М. Вабій, І. Зборовський, О. Грих, А. Ципцар.

Листа ч. 946 і 947 — збрщик Я. Розборський — І. Гудима — \$73.00.

По \$10.00 — М. Стасюк.

По \$5.00 — М. Дикун, М. Шинкарук.

По \$4.00 — В. Яцків, І. Коник.

По \$3.00 — О. Сич, П. Хлібович, Е. Палига.

По \$2.00 — О. Мох, М. Горай, А. Кохановський, С. Клюка, К. Романів, Г. Фат, С. Перонь, М. Мацак, М. Савчук.

По \$1.00 — І. Стецак, В. Кам'ян, І. Керелейза, П. Березюк, М. Тимчишин, М. Степанчак, Г. Фурдас, І. Павлюк, І. Сибаль, С. Фаль, В. Тинишин, Е. Магаць, Я. Грицай, С. Головий, І. Хомен, М. Петрів, М. Шмайда, І. Забитовський, А. Воднар, П. Шмурак, Панчишин.

ОМАГА, НЕБРАСКА

Листа ч. 953 — збірщик М. Воробець — \$16.00.

По \$5.00 — Г. Пазяк, А. Войціхівський, Л. Черко.

По \$1.00 — М. Тітко.

СТ. ДЖОСЕФ, МІСУРІ

Листа ч. 954 збірщик І. Якимяк — \$6.00.

По \$2.00 — І. Якимяк, Я. Штогрин, Г. Каламон.

АНГСТАВН, ОГАЮ

Листи чч. 701-702-703 — збірщик Е. Гнатів — \$609.00

По \$25.00 — О. СУМА ім. полк. Е. Коновальця, Ємілян Гнатів, Григорій Луць, Микола Попик, Михайло Феден, Казимир Бульван, Дмитро Проць, Микола Чепак, Микола Леник, Федір Свердан, Степан Марчишин, Михайло Волотенний, Дмитро Затварницький, Іван Вус, Василь Сухар, Петро Савицький, Степан Василович.

По \$20.00 — Дмитро Сенько.

По \$10.00 — Т-во В-л. Самопоміч, д-р Петро Гулик, мгр. Мирон Жмуркевич, Дмитро Микух, Дмитро Голубець, Михайло Гудз, Антін Когут, Михайло Ковецький, Василь Венгер, Василь Гаврилко, Василь Куцалаба, Василь Мельникович.

По \$5.00 — В-л Укр. Нар. Союзу 348, В-л Провидіння — 135, д-р Роман Стахура, Михайло Ярош, Іван Ліщак, Льво Рівняк, Пилип Ясновський.

По \$4.00 — Дмитро Глива.

По \$2.00 — д-р Ілярій Домбчевський, Василь Прокопик.

По \$1.00 — Роман Горбачевський.

ЛІНКОЛЬН, НЕБРАСКА

Листа ч. 955 — збірщик В. Небесняк — \$12.50.

По \$2.00 — М. Каліта, В. Небесняк, Б. Музів.

По \$1.50 — П. Стехнович.

По \$1.00 — П. Віткович, П. Панасюк, А. Махалат, Г. Синиця, В. Рібій.

ГОЛСТЕД, ПА.

Листа ч. 937 — \$5.00.

По \$3.00 — О. Мельник.

По \$2.00 — М. Мельник.

ЧКАГО-ПІВДЕНЬ, ІЛЛ.

По \$20.00 — Х. У.

По \$5.00 — В. Турчиновський.

ФІЛІДЕЛЬФІЯ, ПА.

По \$2.00 — Ст. Нищота.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

По \$10.00 — Д. Гарячий.

ДАГЛЕСТОН, Н. Й.

По \$10.00 — І. Йолик за Т. Л.

БІНГЕМТОН, Н. Й.

По \$3.00 — В. Павловський.

ПЕРТ АМБОН, Н. ДЖ.

- Листа ч. 116 — збірщик П. Стахів — \$61.50.
 По \$10.00 — П. Стахів, М. Степась.
 По \$8.00 — Е. Науменко.
 По \$5.00 — І. Касемида, І. Рилик, М. Меслевич.
 По \$3.00 — Р. Амброзевич, о. Я. Габро.
 По \$2.00 — В. Чабан, Д. Вовк, І. Ш.
 По \$1.00 — М. Глива, О. Степась, Ю. Карач, І. Фичок, Д. Степась, о. Д. Федасюк.
 По \$0.50 — С. Максимович.
 Листа ч. 120 — збірщик М. Кузьо — \$62.00.
 По \$10.00 — М. Кузьо, М. Тулис, Д. Олійник, Т. Грицай, М. Лишак.
 По \$5.00 — Я. Тимків, І. Мельник.
 По \$1.00 — Левкович, П. Тицьків.
 Листа ч. 121 — 23 В. ООЧСУ — \$25.00.
 Листа ч. 123 — збірщик П. Баралецький — \$13.00.
 По \$5.00 — П. Баралецький, Б. Левицький.
 По \$3.00 — С. Дзюба.

ВЕСТ ІСТОН, ПА.

- Збірщик: Петро Міляновський, — \$33.00.
 По \$10.00 — Український Горожанський Клюб.
 По \$2.00: І. Сомик, М. Колодруб, І. Дрозд, З. Загачевський, І. Труш, І. Когут, В. Кріль, П. Задиба.
 По \$1.00: В. Воднарський, В. Франт, М. Німас, Гр. Поліщук, П. Міляновський, Гр. Прашик, Гр. Яремчук.

ЛОРЕНН, ОГАЙО

\$50.00 — Відділ УККА (друга рата).

ПАССЕЙК, Н. ДЖ.

\$40.00 — Відділ УККА.

ДІТРОИТ, МІШ.

Ярослав Андрушків: \$50.00 (на Фонд Визвольної Боротьби ім. С. Бандери — \$40.00, на пам'ятник — \$5.00, на Фонд Родини — \$5.00).

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

25-ий Відділ ООЧСУ — \$10.00 замість квітів на могилу бл. п. Михайла Снилика.

ФОНД ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ ІМ. С. БАНДЕРИ**19-ий ВІДДІЛ ООЧСУ В МІННЕАПОЛІС, МІНН.**

\$15.00 — В. Крамарчук.

По \$10.00: Я. Карпак, Д. Мандибур, В. Сас, В. Моцьо, В. Домбровський, І. Машталір, М. Яворський, С. Тринка, д-р М. Козак, В. Головка, М. Іваськевич, В. С., А. Загородний, О. Колодницький, О. Покотило, І. Вакіряк, М. Муха, А. Гнатів, В. Микуляк, Ю. Фішер, К. Чіграй, Т. К., Т. Гаврилук, Е. Карпак, К. С., І. Артим, Д. Хабін.

По \$5.00: С. Вовчак, С. Крамарчук, М. Іванок, Г. Крамарчук, Я. Абрамчук, Г. Паліж, М. Свінцицький, І. Тарантула, Д. Дудинський, Д. Гусак, Г. Підгайний, П. Пишко, С. Яворський, М. Вовчик, П. Бриняк, О. Гоцул, П. Королевич, О. Крамарчук.
 \$4.00 — П. Кравець.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩИРЕ СПАСИВІ!

(Продовження виказу в наступному числі)

**ПОЖЕРТВИ НА ДІМ ВИЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ
В НЬО ЙОРКУ ПО ДЕНЬ 24 ЖОВТНЯ 1960**

(Пожертви в доллярах)

Андрієвський В. 10, Андрусинин 15, мгр. Базарко І. 25, Байлак Р. 50, Барабан Т. 100, Бартко С. 25, Батіг В. 10, Безубяк І. 25, Вігун С. 5, Вілейчук М. 50, Воднар С. 50, Воднар Т. 100, Войко І. 100, мгр. Боровик В. 40, проф. Врунець М. 100, Будзак В. 2, Василькевич Д. 35, Василик К. 50, Ватажишин В. 100, Венгер М. 25, Винник І. 25, Вітенюк С. 75, Вовк Е. 20, Вовчук Г. 100, Воробель І. 20, Галатин П. 50, Ганущак М. 25, Гірняк І. 25, Гладкий М. 100, Голубінка М. 30, Гранківський М. 100, Грицковян М. 100, Гуль П. 100, ред. Давиденко В. і А. 50, Данилів П. 50, Данчук В. 50, Дворян М. 50, Дзундза М. 5, Ділай І. 100, Дусанівський Я. 50, Дякун Т. 100, Жук І. 20, Залізник Д. 300, Замбрицька 10, Захар М. 10, Захарків В. 25, Зацухний М. 100, Згоба П. 20, Зелений І. 5, Іванюк В. 100, Івасів І. 25, Івасків А. 20, Калина В. 20, Кармелюк В. 100, „КАРПАТИ” 100, Карпинець С. 50, Качалуба Т. 100, Кейс І. 10, Кейс О. 5, Кендус В. 5, Кіра С. 25, Кіцюк Я. 25, Кобаса І. 20, Ковалівський С. 25, Кожух В. 100, Колодій С. 25, Корнага М. 20, Костик В. 100, Коструба Я. 50, Крижанівський П. 50, д-р Крижановський М. 50, Кріль Е. 30, Кручко К. 25, Кузик В. 25, Кузик М. 200, Кулик Т. 50, Кулинич М. 25, Кульчицький І. 25, Курнявка С. 25, Куровицький-Бачинський 200, Лавро В. 20, Лазірко А. 5, Ланик М. 50, Легдан Т. 20, Лис В. 50, Лихолат В. 10, Лозовий І. 50, „ЛУНА” 100, Лотоцький М. 50, Луцейко В. 100, Лучка К., 50, д-р Латинський А. 100, Магаль В. 200, Мазур М. 50, Мазурик С. 50, Макар І. 100, Малець І. 10, Марко О. 50, Маркуш О. 80, Мачула І. 50, Микитин М. 25, Микитин Ю. 25, Мулик А. 5, Назаркевич І. 25, Наум В. 25, д-р Нестерчук В. 20, Несторук Е. 100, д-р Новаківський І. 100, Огар І. 100, Оленчук Д. 25, Олійник В. 50, Олійник С. 30, ООЧСУ, Головна Управа 500, ООЧСУ, Відд. Вайон 300, ООЧСУ, Відд. Балтімор 100, ООЧСУ, Відд. Гартфорд 100, ООЧСУ, Відд. Джерзі Сіті 45, ООЧСУ, Відд. Ньюарк 140, ООЧСУ, Відд. Нью Йорк 500, ООЧСУ, Відд. Філадельфія 100, ООЧСУ, Відд. Чикаго-Північ 200, Осі-

юк 30, Пайончківський О. 50, Палик С. 25, Папіш В. 100, Пиль К. 100, Підгородецький Р. 25, Підгородецький Т. 100, Плісак І. 50, Повзанок В. 100, Подусовський І. 100, Поліщук П. 25, Попович П. 50, Похмурський 25, Прийма Н. 30, Пришляк Л. 25.40, Расяк В. 20, Рожій О. 25, Романів М. 25, Рудик М. 25, Саламащак В. 35, Саламащак І. 25, Салачинський Я. 25, Салдан М. 25, Свенц О. 10, Свинтух С. 50, Сенів Г. 25, Сентий М. 30, Серабин С. 50, Середа В. 25, Сиван М. 25, д-р Сидор М. 25, Симчич М. 25, Сипнек С. 25, Скомський В. 50, Скопок В. 20, Соколик А. 20, д-р Соколишин О. 25, Спортон Т. 20, Старостяк О. 20, СУМА, Осередок Балтімор 25, Стеців М. 100, Стецько Ф. 50, Сусь І. 100, Томашівська О. 20, УСПВ, Філія Нью Йорк 50, Ференц И. 25, Філевич М. 10, Форгеч М. 20, Фтомин М. 5, Фурда М. 80, Худа М. 50, Цебрій Г. 75, Цимбаліста В. 20, Чижо І. 35, проф. Чировський М. 50, Чіп М. 20, Чубак М. 15, Чума С. 50, Чучман С. 50, Шанайда П. 50, Шевчук І. 50, Шмига І. 50, Шпонтан М. 50, Юрченко І. 50, Ясний А. 35.

Вп. Жертводавцям щиро дякуємо!

За Комітет Купна Дому Визвольного Фронту:

мгр. Е. Лозинський, вр.
голова

Л. Пришляк, вр.
скарбник

ЧИТАЙТЕ — ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

ТИЖНЕВИК

ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ

Орган Українського Визвольного Руху

Річна передплата:

звич. поштою 7.—дол. — лет. поштою 12.—дол.
„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ” подає правдиві інформації про події на українських землях та приносить обширні відомості про міжнародні події, насвітлюючи їх в дусі інтересів української справи.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ” речево дискутує суспільні й політичні питання української еміграції і містить хроніку українського життя з усіх закутин світу.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ” — це універсальний часопис української еміграції й тому повинен знайтися в кожній українській хаті.

Зголошення передплати просимо слати до:

Verlag SCHLACH PEREMOHY

München 8, Zeppelinstr. 67, Germany.

З глибоким смутком повідомляємо, що
22-го грудня 1960 року

відійшов у вічність
патріот, педагог та науковець

д-р Антін Княжинський

б. в'язень советських концентраційних
таборів,

автор „На дні ССРСР”.

Візна Йому пам'ять!

Головна Управа ООЧСУ

**НЕМАЄ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ
БЕЗ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГОЗВІРНИ!
НЕМА УКРАЇНСЬКОЇ КНИГОЗВІРНИ
БЕЗ ВИДАНЬ ООЧСУ:**

Ціна в дол.

Е. Малашок: Illustrissimus Dominus Mazepa — тло і постать, 32 стор.	0.50
Е. Малашок: Малоросійство, 36 стор.	0.50
Е. Малашок: До проблеми большевизму, 82 стор.	1.00
Е. Малашок: Нариси з історії нашої культури, 80 стор.	0.50
Е. Малашок: Остання весна — поезії, 104 стор.	1.50
† Історія Русів, 348 стор., тв. оправа	3.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, 210 стор., тверда оправа	2.75
Д. Донцов: Правда пращів великих, 95 стор.	0.50
Д. Донцов: Поетка вогняних меж — Олена Теліга, 93 стор.	0.50
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба 410 сторінок	6.00
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00
О. Оглоблин: Українсько-московська утода 1654 р., 100 стор.	0.50
О. Оглоблин: Хмельниччина і Українська дер- жавність, 24 стор.	0.25
Правда про Росію — за Астольфом де Кюстіном опрацював О. Мирчанський	2.00
А. Княжинський: На дні ССРСР, 232 стор.	2.75
У. Самчук: Чого не гоїть огонь. Роман. — 288 стор.	3.75
Ф. Одрач: Щebetун — повість, 294 стор.	2.50
Т. Ерем: Советський акваріум, 142 стор.	0.50
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Мазепа, стор. 154.	1.25
Л. Старицька-Черняхівська: Останній сніг, 44 сторінки	0.50
М. Щербак: Вагаття — лірика, 64 стор.	0.75
М. Щербак: Шлях у вічність, поема, 29 стор.	0.25
В. Гришко: Панславизм в советській історіографії і політиці, 37 стор.	0.25

Замовлення просимо присилати на адресу:

V I S N Y K

P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

НАБУВАЙТЕ АСИГНАТИ
ВИЗВОЛЬНОГО ФОНДУ!

КОЛЯДУЙТЕ НА
ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД!

ВСЯ ЦЬОГОРІЧНА КОЛЯДА НА
ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД!

ЩЕДРИМИ ПОЖЕРТВАМИ
ПІДСИЛЮЙТЕ ВИЗВОЛЬНУ
БОРОТЬБУ ПРОТИ
МОСКОВСЬКО-БОЛЬШЕВИЦЬКОГО
ІМПЕРІАЛІЗМУ І КОЛОНІАЛІЗМУ!

